

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

Bc. Zdenka Plachá

II. ročník – kombinované studium

Obor: Předškolní pedagogika

**ROZVOJ TVOŘIVOSTI DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU
PROSTŘEDNICTVÍM HUDEBNĚ POHYBOVÉ VÝCHOVY**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 18. června 2010

.....

Děkuji Doc. PhDr. Evě Šmelové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce a poskytování cenných rad k této práci.

Také děkuji předškolním pedagogům v mateřských školách v Olomouckém kraji za jejich čas a ochotu při vyplňování dotazníků.

OBSAH

Úvod.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	
1 Vymezení základních pojmů	8
1.1 Termíny související s hudebně pohybovou tvořivostí	8
1.2 Předškolní období	11
1.3 Předškolní vzdělávání a výchova	12
2 Tvořivost a dítě předškolního věku.....	13
2.1 Hudební a pohybová tvořivost.....	13
2.2 Orffův instrumentář	15
2.3 Rozvoj tvořivosti	16
3 Hudebně pohybová výchova v kontextu s RVP PV.....	17
3.1 Smysl hudebně pohybové výchovy	17
3.2 Kooperace hudby a pohybu	17
3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a hudebně pohybová výchova.....	18
3.3.1 Dítě a jeho tělo.....	18
3.3.2 Dítě a psychika	19
3.3.3 Dítě a ten druhý	20
3.3.4 Dítě a společnost.....	21
3.3.5 Dítě a svět	21
4 Pojetí hudebně pohybové výchovy v MŠ s programem Začít spolu a Kurikulem podpory zdraví.....	22
4.1 Alternativní vzdělávání	22
4.2 Charakteristika programu Začít spolu.....	23
4.3 Charakteristika Kurikula podpory zdraví.....	24

II. EMPIRICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumu	29
5.1 Cíl práce	29
5.2 Výzkumný problém a hypotéza.....	29
5.3 Popis výzkumného vzorku	30
5.4 Metody výzkumu.....	30
6 Interpretace dat výzkumu	32
7 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	60
Závěr	62
Seznam použité literatury	64
Seznam příloh	
Anotace	

Úvod

V mateřských školách se většinou konají nejrůznější činnosti. Učitelky se snaží všestranně rozvinout osobnost dítěte. Pomáhá jim k tomu Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Každé dítě se vyvíjí individuálně, každé dítě se něčím liší od druhých dětí, každé dítě představuje samostatnou osobnost. I když díky integraci tematických bloků by se dítě mělo setkat s podněty ze všech vzdělávacích oblastí, zaměříme se v diplomové práci pouze na tvořivost dětí v kontextu s hudebně pohybovou výchovou. Protože mám k hudebně pohybové výchově největší a nejsilnější vztah, jelikož se stala mou oblíbenou činností v mateřské škole a poněvadž se poslední dobu zaměřuji také na tvořivost u dětí a rozvoj samostatnosti, vybrala jsem si za téma diplomové práce téma: *„Rozvoj tvořivosti dítěte předškolního věku prostřednictvím hudebně pohybové výchovy“*.

První část – tzv. teoretickou jsem rozdělila do čtyř základních kapitol. V první kapitole vymezuji vymezení základní pojmy. Termíny jsou vázány k tématu mé diplomové práce. Ve druhé kapitole se zaměřuji na hudebně pohybovou tvořivost dětí předškolního věku. Jistě neopomenu na významného hudebníka Carla Orffa, který vytvořil jistě všem známý Orffův instrumentář neboli dětské rytmické hudební nástroje. O tom, jak hudebně pohybová výchova vychází ze všech pěti vzdělávacích oblastí, popisují v kapitole třetí, kde se soustředím na smysl hudebně pohybové výchovy a na téma kooperace hudby s pohybem. V České republice existují alternativní vzdělávací programy, kde je kladen veliký důraz na individualitu osobnosti dítěte, kde se rozvíjí tvořivost dítěte a kde kromě jiného se děti setkají s kvalitním využitím hudebně pohybové výchovy. Pojetí hudebně pohybové výchovy v MŠ s programem Začít spolu a v kurikulu podpory zdraví se věnujeme ve čtvrté kapitole.

Jelikož mě zajímá, na jaké úrovni probíhá hudebně pohybová výchova a tvořivost v rámci této výchovy, prováděla jsem výzkum v rámci mateřských škol Olomouckého kraje. K výzkumu jsem použila metodu dotazníku a metodu obsahové analýzy. Všechny informace uvádíme v druhé části – empirické.

Cílem diplomové práce je popsat a teoreticky vymezit problematiku rozvoje tvořivosti u dětí předškolního věku a zmapovat, jak je využívaná hudebně pohybová výchova ve vztahu k rozvoji tvořivosti v rámci předškolního vzdělávání.

Dílčím cílem je:

- v rámci empirického šetření, a to prostřednictvím dotazníku získat potřebná data, na jejichž základě provedeme analýzu a vyhodnocení využívání hudebně pohybové výchovy do každodenních činností,

- dále zmapovat, jaký vidí učitelky MŠ v hudebně pohybové výchově přínos a jaké podmínky pro tvořivost a sebevyjádření dětí jim mateřská škola nabízí a zda dobrých podmínek učitelky využívají.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Termíny související s hudebně pohybovou tvořivostí

Tvořivost

Jedná se o schopnost, činnost, vlastnost osobnosti, která je nejvlastnějším projevem lidského bytí. Jinými slovy lze tvořivost nazvat jako kreativitu, produktivní myšlení, originalitu, spontaneitu, konvergentní a divergentní myšlení, tvůrčí aktivitu, nadšení, improvizaci, nápaditost. Jde o objektivizující expresi. Projevuje se vytvářením nových a hodnotných předmětů.

Hudební tvořivost

Můžeme ji definovat jako „*elementární samostatnou hudební činnost, která na základě výběru a kombinace jednotlivých hudebních představ vytváří relativně novou a objektivně vyjádřenou hudební kvalitu.*“ (Váňová, 1989).

Improvizace

Slovo improvizace pochází z latinského „*improvisus*“, což můžeme přeložit jako nenadálý, nepředvídaný či nečekaný. Improvizaci můžeme tedy definovat jako „*specifickou schopnost stmelující v bleskurychlé časové reakci duchovní a motorickou složku v jednu svébytnou strukturu, představující novou kvalitu*“ (Váňová, 1989). Můžeme říct, že výsledkem je z okamžitého nápadu nově vytrysklý a vymyšlený výtvar, ale také obměňování, doplňování a obohacování již vymyšleného. Improvizace může být rytmická, melodická nebo pohybová.

Melodie

„*Je hudební projev, jehož podstatou je různá výška, síla a délka tónů uspořádaných v určitém rytmu a tempu tak, aby vyjadřovaly hudební myšlenku. Melodie určuje celkový průběh pohybu. Vedeme děti k rozlišení melodie vzestupné a sestupné.*“ (Miklánková, 2007).

Hudební sluch

Chápeme jej jako „*komplexní schopnost adekvátně vnímat hudbu jako strukturu hudebně tvárných prostředků nesoucích hudební obsah, za schopnost umožňující hudební činnosti a provozování hudby*“ (Váňová, 1989). Hudební sluch nezávisí pouze na sluchovém analyzátoru,

ale také na specifických auditivních schopnostech, na schopnostech sluchově percepčních i schopnostech sluchově motorických, či schopnostech analyticko-syntetických.

Tonální cítění

Pro pochopení tohoto prvku je nezbytné vymezit si pojem „tonalita“. Dochází často k záměně těchto dvou termínů. První z nich – tonalita představuje „základní organizující princip výškových vztahů v melodii jako strukturu, v níž se uplatňují vztahy a funkční závislosti k tónům, které vytvářejí tónický kvintakord“ (Váňová, 1989). Melodii dále nebude nikdo rozvíjet a prodlužovat, je-li melodie zakončena některým z tónu tónického kvintakordu. Dítě tak pozná při samotném poslechu, reprodukci i svém tvoření, že melodie nikam nepokračuje, že je již ucelená.

Jestliže však dítě/člověk emocionálně prožívá, vnímá, chápe a rozumí funkční závislosti jednotlivých tónů melodie a orientuje se v tonálních vztazích, můžeme již užít termínu tonální cítění. Dítě s tonálním cítěním se dokáže při melodii uvolnit, napnout. Poznává také intonační nečistoty a náhlé porušení celkové tonality. Dříve docházelo k názorům, že tonální cítění je vrozená hudební schopnost. Dnes již víme, že se dá ovlivnit při aktivním styku s hudbou a při časté práci s hudbou (samozřejmě s čistou hudbou).

Harmonické cítění

Je závislé na schopnosti vymyslet a intonačně čistě zazpívat jednohlasou melodii. Dítě s harmonickým cítěním musí být také schopno obohatit svou tvořivost v hudbě o další hudební postupy. Dalšími hudebními postupy mám na mysli např. improvizaci nástrojového doprovodu (klidně za použití Orffových nástrojů) k dané melodii či písni atd.

Rytmus

Rytmus představuje jeden z nejdůležitějších předpokladů úspěšnosti a výsledku v tvořivosti při hudebně pohybové výchově. Rytmus se vyčleňuje na tři základní složky:

- „**puls**, tj. řada pravidelně se vracejících rovnocenných metricko-rytmických jednotek
- **metrum**, které vyjadřuje organizaci rytmického pohybu, počet pulsů mezi pravidelně se opakujícími akcenty. Jeví se jako zákonité opakování přízvuchných a nepřívuchných dob
- **rytmus**, jenž vytváří časové vztahy (struktury) v hudbě, dané délkou tónů“ (Váňová, 1989).

Tempo

„Tempo znamená rychlost, jakou se skladba hraje. Tempové označení v notách na začátku skladby a při změnách tempa i v průběhu skladby určuje, jak rychle se má skladba hrát nebo zpívat, popřípadě zda se má tempo zpomalit nebo zrychlit.“ (Zenkl, 1991). Pokud chceme děti

vést ke správnému tempu nebo-li rychlosti, použijeme přístroj poháněný ocelovým perem na způsob hodin zvaný metronom. Ten vynalezl vídeňský mechanik Jan Mälzel.

Dynamika

Pokud hovoříme o dynamice, máme vždy na mysli sílu přednesu hudby. Podle dynamických znamének (např. crescendo = zesilovat, decrescendo = zeslabovat, forte fortissimo = co nejsilněji, fortissimo = velmi silně, forte = silně, mezzoforte = středně silně, mezzopiano = středně slabě, piano = slabě, tiše, pianissimo = velmi slabě, piano pianissimo = co nejslaběji, perdendosi = vytratit, do ztracena) děti více zpěv či hru na nástroj procítí, více je hudba zaujme. Je vždy zajímavější, když učitelka i dítě umí zapojit i dynamiku v hudbě.

Takt

Jedná se o praktický způsob zápisu hudby v notách. Jednotlivé úseky se od sebe oddělují taktovou čarou. Takt může mít různou hodnotu. Nejčastěji se v mateřské škole setkáme s taktem čtyřdobým, třídobým a dvoudobým.

Spontánní pohyb

Dítě při něm volí často jednoduchého pohybu, využívá při něm své hrubé i jemné motoriky, kterou v předškolním období velmi rozvíjí. Veškerý pohyb získává na dynamice a bývá spojován s projevem radosti. Při spontánním pohybu dítě: „ *hledá a volí odpovídající tempo a rytmus pohybu, zkouší a upevňuje své dovednosti i znalosti, ovlivňuje intenzitou prožitku kvalitu i kvantitu pohybu, vychází z vlastní motivace, která bývá spojena se snahou uspokojit potřebu pohybu, dítě volí hry a náměty činností ze svého okolí i náměty z předchozích pohybových činností řízených učitelkou.*“ (Buriánová, Jakoubková, Nádvorníková, 2002).

Hudebně pohybová výchova

Jde o kooperaci hudební výchovy s výchovou pohybovou. Není důležité, zda vycházíme z pohybu nebo hudby. Tyto dvě oblasti však musí současně působit na všestranný rozvoj dětské osobnosti. Každý zná z vlastní zkušenosti, že hudba svým rytmem vyvolává reakce k pohybu – podupávání nohou, tleskání, luskání prstů, pohupování, brnkání prstů, pohyby hlavy, chůze, skoky, běh, tanec. Pohyb však působí a ovlivňuje ráz hudby.

Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání

Představuje elementární dokument každého předškolního pedagoga, který je od roku 2005

závazný pro každou mateřskou školu v České republice. Jsou v něm zapsány požadavky pro vzdělávání a výchovu dítěte předškolního období. Pozitivně jej chápou tvořivé učitelky, protože představuje určitý rámeček, podle kterého si každá mateřská škola píše svůj vlastní školní vzdělávací program, který je tvořen přesně dle jejich možností. Na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání navazuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Je to kurikulární dokument státní úrovně.

1.2 Předškolní období

Jde o období **od tří do šesti let** věku dítěte. V tomto čase dochází ke změně tělesné konstituce, dokončuje se osifikace kostí. Zdokonaluje se nejprve hrubá, později jemná motorika. Dítě již zvládne plavat, lyžovat, jezdi na koloběžce, na kole, bruslit – tzn., že zvládá činnosti se složitou pohybovou koordinací. Dochází k vyhranění převahy jedné ruky, nohy, ucha, oka. Vnímání je celistvé (synkretické), je aktivní. V tomto období stále ještě převládá mimovolnost a konkrétnost. Převládá paměť mechanická. Pozornost je nestálá a přelétavá. Dochází k velkému rozvoji fantazie a představivosti. Typický je eidetismus = „*představy jsou tak živé a opravdové, že je dítě často neodlišuje od vjemů, považuje je za realitu*“ (Čížková Šimíčková, 2005). Rozvíjí se pojmové myšlení, slovní zásoba, vylepšuje se mluvnická struktura aktivního slovníku (skloňování, časování). Rozvíjí se city estetické, intelektuální, sociální a etické. Hlavní činností dítěte předškolního věku je hra. Hra se stala diagnostickým ukazatelem úrovně vývoje dítěte.

Dítě se vyrovnává se situacemi kolem sebe jinak než dospělý jedinec. Pro dětskou osobnost jsou známá a charakteristická některá vývojová specifika neboli **zvláštnosti dětské psychiky**. Prvním specifikem je soulad mezi prožíváním a chováním. Tzn., že to, co dítě prožívá, co cítí, tak se také chová. Dítě totiž nic nepředstírá, je autentické. Další zvláštností dětské psychiky je zvýšená sugestibilita. Znamená to, že dítě je náchylné k přejímání myšlenek druhých, jelikož ještě nemá dostatek zkušeností. Pod vnějším vlivem tak mění své názory, které ještě nejsou dostatečně pevné. Při další vlastnosti – egocentrismu je typická zvýšená orientace na vlastní osobu. Dítě se považuje za střed veškerého dění. Chce, aby mu všichni sloužili, aby bylo vše podle něj. Egocentrismus by měl ustoupit v období od šesti a půl do deseti let. Pokud dítě neadekvátně odmítá nabízené podněty a aktivity, jedná se o negativismus. Nejvíce charakteristickým a typickým rysem dětské psychiky je konkretismus. Vychází z poznání, že myšlení dítěte předškolního období se orientuje většinou na vše konkrétní. Projevuje se také v časovém a prostorovém vnímání (prezentismus a topismus).

E. H. Erikson toto období nazývá „Iniciativa proti vině“. Popisuje, že dítě si v tomto věku buď iniciativně vytvoří zdravé svědomí, nebo si postupně vytváří svědomí špatné, tzn. svědomí s pocitem viny. Dále Erikson toto období chápe jako období velké iniciativy a aktivity. Dítě se totiž v předškolním období rozvíjí v mnoha oblastech a činnostech. Značnou radost dítěti přináší hra, pohyb, objevování nového. Dítě zvládá běhat, skákat, přeskakovat překážky, lyžovat, tancovat. Charakteristická je nadměrná zvědavost (někdy se toto období značí jako „věk otázek“). Dítě reguluje vlastní chování, v prostředí vrstevníků navazuje kontakty.

Jean Piaget – švýcarský psycholog nazval předškolní období – „Předoperační období“ a vymezil jej od dvou do sedmi let věku dítěte. Nazval jej tak proto, že dle Piageta ještě dítě nerozumí myšlenkovým operacím. Období diferencuje na období předpojmové a symbolické inteligence (dva až čtyři roky) a na období názorného, intuitivního myšlení (čtyři až sedm let).

1.3 Předškolní vzdělávání a výchova

Chápeme jej jako „vzdělávací proces realizovaný v mateřské škole a řízený pedagogem, během něhož si dítě osvojí základy – klíčových kompetencí a – vzdělávací obsah stanovený pro etapu předškolního vzdělávání, v rozsahu, který odpovídá jeho individuálním možnostem.“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004).

Průcha definuje předškolní výchovu jako „výchovu zabezpečující uspokojování přirozených potřeb dítěte a rozvoj jeho osobnosti. Podporuje zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj dětí, vytváří předpoklady jejich pozdějšího vzdělávání. Stále významnějším účelem předškolní výchovy je vyrovnávání rozdílů mezi dětmi způsobované rozdílnou kvalitou sociokulturního prostředí v rodinách. V České republice je předškolní výchova nepovinná, zabezpečují ji předškolní zařízení. V jednotlivých zemích je předškolní výchova rozšířena a realizována odlišnými způsoby.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami (včetně mateřských škol s upraveným vzdělávacím programem), popřípadě je realizováno v přípravných třídách základních škol. Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako druh školy. V procesu vzdělávání i v jeho organizaci se proto řídí obdobnými pravidly jako školy ostatní.

„Zákonem o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školským zákonem) se předškolní vzdělávání stává legitimní součástí systému vzdělávání. Představuje počáteční stupeň veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT.“ (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004).

2 Tvořivost a dítě předškolního věku

2.1 Hudební a pohybová tvořivost

Hudební tvořivost se stala součástí komplexní výchovy tvořivé osobnosti. Hudební tvořivost kladně rozvíjí schopnosti každého dítěte, uvolňuje vnitřní síly osobnosti, umožňuje realizaci dítěte a přináší velké uspokojení z úspěšné práce. Již polská představitelka muziologie **Z. Lissa** upozorňuje, že dítě v předškolním období je schopno upravit si slyšené melodie (zpočátku bez textu, později s textem), ale také upozorňuje na skutečnost, že již okolo třetího roku dítěte se vytváří citlivost pro pentatonickou řadu.

O dětské tvořivosti se můžeme dočíst také v díle **Informatorium školy mateřské** od Jana Amose Komenského. Komenský zde zdůrazňuje, že předškolní období je nejdůležitější fází v hudebním vývoji každé osobnosti a tudíž by toto období mělo být vyplněno vrozenou touhou po hudebním projevu. Rytmické a melodické projevy by měly být v každé rodině podněcovány dětskými říkankami a popěvkami, zpěvem, nástrojovou hrou, tancem či pohybem a to rodiči, prarodiči či staršími sourozenci. Dle Komenského (Informatorium školy mateřské, kapitola VII.) „*V čtvrtém roku zpívání některým již nebývá nemožné ... A přidati se v tomto roku může (zvláště pacholatům) píšťala, buben, housličky dětinské atd., aby sobě pískati, bříinkati, drnkati a tím i sluch k rozličným hlaholům oblomovati i v něčem následovati zvykaly*“.

I když si většinou více hrajeme jako děti, zůstáváme hře věrni po celý náš život. Každá osoba je bytostí hravou a zároveň tvořivou. My si vlastně hrajeme v tvorbě a tvoříme ve hře.

Otázkami tvořivosti se zabývá psychologie kreativity. Studuje se vztah tvořivých a netvořivých lidí, dětí. Měří kreativní schopnosti, studuje charakteristické znaky tvořivosti stejně jako znaky tvořivých lidí. Výsledkem různých šetření došlo také k negativnímu zjištění. Děti může školní i domácí prostředí založené na tvrdé kázní a na nadměrném dodržování pořádku v jejich tvořivosti brzdit či málo podněcovat. Bariéru tvořivému počínání mohou tvořit i minulé zkušenosti (chyby, závazky, vnímaná omezení). Negativně na tvořivost působí předsudky, konservatismus, emocionální bariéry – především strach udělat chybu, nechuť riskovat.

Tvořit nelze podle algoritmu, či jediným možným řešením. Dítě by mělo umět zvládnout analyzovat podstatné prvky skutečnosti, využívat asociací a analogií, umět zapojit prvky do nových souvislostí. Charakteristická je i odchylka od navyklých schémat myšlení a snaha nacházet něco nového, co představuje obohacení.

Míru tvořivosti ovlivňuje:

- **senzitivita jedince** (citlivost jedince na vnímání problému a předmětu),
- **flexibilita jedince** (schopnost pružně myslet),
- **fluence jedince** (plynulost představ, velké množství nápadů),
- **originalita jedince** (netradičnost a novost řešení),
- **redefinice jedince** (schopnost využít výsledek v nových souvislostech).

Tvořivost dítěte se odlišuje od tvorby profesionálního umělce především elementárností, spontaneitou a expresivností. Cílem dětské tvořivosti je rozvoj vlastní osobnosti. Typických rysů má dětská tvořivost několik. Vzniká ze spontánní inspirace provázené emocionálním prožitkem a radostí z tvořivé činnosti. Je konkrétně zacílena, vyjádřena myšlenkovou a tělesnou aktivitou. Jde vlastně o jakýsi vlastní výraz myšlení a celkového citění dítěte. Jde zde o elementární hudební, vokální, instrumentální a hudebně pohybovou improvizaci.

Je prokázáno, že právě v předškolním období může dítě významně rozvinout svou tvořivost a že především hry a muzické činnosti jsou důležitým vkladem pro celý další rozvoj lidské osobnosti. Svě důležité místo má také motivace. Je-li dítě motivováno, věc ho zaujme, má z věci zážitek, prožitek či je v tvoření podporováno, dochází k nejlepší cestě rozvoji tvořivosti u dítěte předškolního období. Důležitou roli hraje také pochvala rodičů, učitelky, kamarádů. Každé zdravé dítě má předpoklady pro hudebně pohybovou tvořivost. Motivace k hudbě patří k praelementům vývoje každého dítěte. Vyrůstá z vrozené touhy po zvuku, pohybu a zpěvu, z vnitřních potřeb a instinktů. Kreativita urychluje zrání osobnosti, rozvíjí hudebně pohybové schopnosti dítěte, a také i plní důležitou funkci diagnostickou, seberealizační a motivační.

V předškolním období neklademe až tak obrovský důraz na výsledek či na produkt. Zajímá nás však vlastní kreativní proces, který rozvíjí osobnost dítěte a poskytuje mu velmi cenný prostor pro hudební, pohybové nebo hudebně pohybové sebevyjádření. Je dokázáno, že experimentování zvukovými materiály hudby je jednou z nejúčinnějších metod rozvoje hudebních schopností. Díky hudbě dochází u dítěte také ke tříbení estetického myšlení. Tvořivost můžeme rozvíjet, podporovat.

Pro tvořivost je vhodná citlivost a rozlišovací schopnost sluchového orgánu k hudebně akustickým podnětům. Výhodou je vynalézavost dítěte, fantazie, rozvinutá schopnost převést a přetvořit (interiorizovat) sluchem zpracované podněty z vnějšku v hudební představy. Kladem je již dříve zmíněná spontaneita, jako činnost bez nátlaku z vnějšku, která uvádí do pohybu tvůrčí fantazii, vnitřní aktivitu a bez níž není žádná tvůrčí práce myslitelná. Schopnost spojit zážitky, hudební zkušenosti, procesy hudebního vnímání a rozumové pochody v harmonický

celek jsou dalším pozitivním předpokladem pro tvořivou osobnost. V procesu tvořivosti dochází k syntéze veškerých duševních pochodů, k integraci všech vrstev a složek osobnosti potřebných k činnostem v hudbě a pohybu. *„Zmnoha procesů se na dětské hudební tvořivosti podílejí především smyslové poznání (sluch, zrak, hmat), představivost a názorné myšlení spolu s jevy emocionálně imaginativní povahy (intuice, empatie, divergentní myšlení).“* (Drábek, 1998).

Od narození do pěti let věku prochází dítě prvním stádiem tvořivosti a to **stádiem prvního vzestupu tvořivé aktivity**. V tomto období dítě čerpá ze smyslových zkušeností. K hledání stále nového dítě neustále dospívá přímo prostřednictvím zkušenosti v průběhu tzv. senzomotorické hry tzn. manipulace s předměty, experimentování s nimi, Dítě od tří let využívá stále více zobecněných zkušeností – představ, jimiž umí doplnit neznámé vnitřně, což můžeme sledovat například při napodobivé hře.

2.2 Orffův instrumentář

Carl Orff vytvořil vlastní koncepci rozvoje dětské hudebnosti. Orff přejal od představitelů reformní pedagogiky myšlenky o přirozené lidské aktivitě a o touze po tvořivé činnosti. Spojení hudby s pohybem přejal od Dalcroze, avšak na rozdíl od něj obrátil pozornost ke světu dětskému.

Světoznámá Orffova škola je charakteristická tvořivým přístupem dítěte k hudbě. Na jednu stranu respektuje nutnou míru dětské svobody v hudebním vyjádření a na druhou stranu přirozeně vede k postupnému poznávání hudebních zákonitostí. Cílem Orffovy školy je tedy pomoc dítěti najít cestu do svého nitra a vlastního hudebního světa. Formou hry se Orff snaží co nejplněji a nejefektivněji zaktivizovat tvořivé síly dětí. Nenápadně děti vtahuje do nejrůznějších forem tvořivých činností, ať už se jedná o činnosti vokální, pohybové, instrumentální či hudebně pohybové. Orff klade důraz na zábavné a při tom nápadité způsoby práce s hudebním materiálem. Umožňuje dětem rozvoj jejich hudebních a motorických schopností. Rozvíjí u dětí představivost a fantazii. Snaží se, aby děti uplatňovaly své vlastní hudební nápady. Dětem tak nabízí nabídku hudebních nástrojů (Orffův instrumentář), ale také mnoho cvičení pro rozvoj rytmu (rytmu slovního, hudebního i tělesného) a melodizace. Typická je zde **jednoduchá nástrojová improvizace**. Improvizační prvky České Orffovy školy se staly základem tvořivého principu současných osnov hudební výchovy. Na vzniku České Orffovy školy se podíleli hudební pedagogové – J. Dostal, P. Jurkovič, E. Kröschlová. Již svým prvním dílem systematicky propracovaly metodické problémy rozvoje dětské hudebně pohybové tvořivosti.

Děti v mateřské škole postupně seznamujeme s nástroji. Většinou nejdříve zvolíme ozvučená dřívka, bubínek, dřevěné bloky či rourový bubínek. Později děti seznámíme s nástroji, jako

jsou činelky, triangel, rolničky, velký buben, velké činely. Nezapomeneme také melodické nástroje – metalofon, xylofon, zvonkohru. Při kontaktu s nástrojem klademe důraz na to, aby si děti nástroj pozorně prohlédly, aby si ho osahaly a vyzkoušely, co umí, jak se s ním hraje, jak se s nástrojem zachází. Nápodobou učitelky se děti postupně učí, jak se nástroj drží, aby správně zněl. Děti poznají např., že triangel nezní, když se drží v ruce. Děti mohou pojmenovat, co jim zvuk připomíná – zvoneček na krku ovečky, bouřku, datla ťukajícího zobáčkem do stromu, údery hodin, jízdu vlakem, šustění listí.

Děti upozorníme na skutečnost, že ke každé písničce se hodí jiný hudební nástroj. Necháme je, aby samy zvolily, který hudební nástroj se k písni hodí. Snažíme se, aby dítě volilo nástroj vhodně podle barvy jeho zvuku, podle celkového charakteru nástroje.

Bohužel bicí melodické nástroje jsou dětem nabízeny jen sporadicky. Většinou každá mateřská škola vlastní metalofon, xylofon či zvonkohru. Děti by nejdříve měly sledovat a poslouchat, jak učitelka na nástroj sama hraje. Poté by si samy měly nástroj vyzkoušet. Samozřejmě, že nehrají píseň, ale zkouší a osvojují si techniku hry na nástroj. Zjistí třeba, že se palička při dopadu na „kameny“ musí pružně odrazit a nesmí zůstat ležet na „kameni“. Pokud chceme, aby dítě doprovodilo píseň – vyndáme okolní „kameny“ (usnadníme tak dítěti manipulaci s nástrojem) a dovolíme mu pouze jednu paličku. Šikovné, hudebně nadané děti můžeme naučit tzv. ostinátnímu doprovodu. Děti, které se blíže seznámí s nástrojem jsou schopné již v předškolním věku improvizace. Poznávají, jaké tóny jsou vyšší, jaké hlubší. Naučí se hrát tiše a hlasitě či dokonce zeslabovat nebo zesilovat, ale i zpomalovat a zrychlovat.

2.3. Rozvoj tvořivosti

K rozvíjení tvořivosti se využívá mnoho metod. Neměli bychom zapomenout, že do mateřské školy dochází děti s různou zkušeností k hudbě či k pohybu a i děti z málo rozvinutými schopnostmi (hudebními, pohybovými). Pod vlivem podnětů, které děti v mateřské škole obklopují, všechny brzy zatouží po vlastním tvořivém projevu. Důležitým předpokladem pro rozvoj tvořivosti dítěte předškolního věku je dostatečná míra prostoru pro vlastní aktivitu a sebevyjádření. Vždy bychom měli mít na zřeteli tři stádia procesu – prvním stádiem je příjem, druhým napodobování a třetím již vlastní tvořivost dětí.

3 Hudebně pohybová výchova v kontextu s RVP PV

3.1 Smysl hudebně pohybové výchovy

Smyslem hudebně pohybové výchovy je **znovuobjevení jednoty hudby a pohybu**. Pohybem lze hudbu zviditelnit, kromě sluchu lze do vnímání zapojit také zrak a hmat. Nejde zde o výrazový tanec (o subjektivní ztvárnění hudby), nýbrž o převádění hudebních postupů do řeči pohybu. Improvizace vždy hraje důležitou roli a to například jako ztvárnění metra, síly a dynamiky, případně i formy hudby anebo jako reakce dítěte na rytmus a melodii. Pohybová výchova zahrnuje zároveň pantomimu (scénky na verše, písně a pohádky), ale samozřejmě i řadové a kolové tance.

Ke každému dítěti bychom měly přistupovat **individuálně**, rozvíjet právě jeho osobnost. Hudebně pohybová tvořivost je charakteristická obrovským vlivem na celkovém a všestranném rozvoji dítěte. Dítě samozřejmě rozvíjí hudebně pohybové dovednosti, učí se vnímat hudbu, rytmus, učí se sladit pohyb s hudbou, rozšiřuje pohybový rozsah, ale také individuálně přispívá duši a tělu a rozvíjí dětskou kreativitu. Individualizace patří mezi zásady hudebně pohybové výchovy – učitelka by měla vědět, z jaké rodiny dítě pochází (zda má dostatek pohybu, zda doma zpívají), měla by vědět, zda dítě navštěvuje nějaký kroužek, zda má dítě o hudebně pohybové činnosti zájem, které písničky, tanečky, hudební nástroje má dítě rádo. Učitelčino vědění o dítěti a její znalosti z hudebně pohybové problematiky pak dohromady rozvíjí individuálně tvořivost v hudebně pohybové výchově.

3.2 Kooperace hudby a pohybu

Je dobré si uvědomit, že hudba a pohyb u dětí v předškolním období musí být v harmonii. Děti si vytváří vztah k hudbě, ale i k pohybu. Pohyb působí na hudbu a hudba působí na pohyb. Pro hudebně pohybové činnosti volíme hudbu, která je dětem blízká, kterou si oblíbí, která je motivuje k pohybu a která jim bude způsobovat uspokojení z činnosti. Hudba vhodná k pohybu by měla být pro děti zajímavá melodií, rytmem i dynamikou. U mnohé hudby můžeme využít i cvičebního náčiní jako je švihadlo, míč, kužel, stuha. Podmínkou je, že děti musí s tímto cvičebním náčiním umět manipulovat.

Pozitivem spojení hudby s pohybem je i skutečnost, že pohyb s hudbou dítěti umožňuje vyjádřit nálady, pocity a myšlenky a dokáže se vyjádřit, i když mu „chybí slova“. Hudba umožňuje prožitek z pohybu.

Podmínkou pro provádění hudebně pohybových aktivit je dostatek prostoru, vyvětraná místnost s bezprašným prostředím a hlavně bezpečným prostředím. Při některých hudebně

pohybových aktivitách dochází k odstranění únavy a k relaxaci organismu. Hudebně pohybové aktivity bychom měli zařazovat, co nejvíce a nejen proto, že dětem chybí nedostatek pohybu. Hudebně pohybové činnosti jsou vhodné, jak pro děti mladší – tříleté, tak i pro děti při konci předškolního období. Starší děti se již učí základní pohyby, jako jsou: taneční chůze a běh, krok poskočný, krok přísunný, cval vpřed a stranou. Dítě pohybem posiluje a prohlubuje vědomé, citlivé, pozorné a prožité vnímání hudby.

Učitel by měl dítě v hudebně pohybové činnosti motivovat, měl by děti kladně citově naladit. Měl by vytvořit takové prostředí, kde dítě ztratí ostych, trému a nedůvěru ve vlastní výkon. Neměl by šetřit pochvalou – měl by ohodnotit i sebemenší úspěch v tvůrčím projevu hudebně pohybových činností.

3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a hudebně pohybová výchova

Je mnoho oblastí důležitých pro vývoj a rozvoj každého dítěte. Rámcový program pro předškolní vzdělávání umožňuje učitelkám rozvíjet celou osobnost dítěte. Víím, že hudebně pohybová výchova netvoří samostatnou složku výchovy, ale je jednou z mnoha oblastí a je nedílnou složkou také v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Zaměřím se tedy na jednotlivé oblasti Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Jedná se o tyto oblasti – Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět. Tyto oblasti respektují vývoj dítěte, zrání a učení. Jde vlastně o pět integračních oblastí – oblast biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální.

3.3.1 Dítě a jeho tělo

Jedná se o biologickou oblast vzdělávání. Z této oblasti k hudebně pohybové výchově zařazujeme samozřejmě pohyb, dále hudebně pohybové hry a dýchání.

Při většině hudebně pohybových aktivit dochází k projevům a uplatnění **koordinace pohybu**. Správnou a bezchybnou koordinaci pohybů vyžaduje tleskání, pleskání (veškerá tzv. „hra na tělo“). Důležitá je souhra pohybů při pochodu či při jednoduchých dětských tancích. Dále koordinaci pohybu vyžaduje správný zpěv (pohyb svalů fonačního ústrojí), hra na hudební elementární „Orffův“ nástroj. Ke koordinaci pohybu dochází lépe při znějící hudbě, kdy dítě lépe vnímá, poznává, odhaduje prostor, tempo, rytmus. Celkově lze říci, že tato oblast Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání podporuje rozvoj pohybových a manipulačních dovedností a motivuje dítě ke zdravému způsobu života.

S hudebně pohybovou výchovou souvisí i **správné dýchání**. Děti necháme dýchat přirozeně.

Vedeme je však ke skutečnosti, že při začátku zpěvu se musí nadechnout a že nesmí dýchat svrchně neboli podklíčkově. Svrchní (podklíčkové) dýchání lze jako každý špatný návyk těžko odstranit. Dýchání je pohyb koordinovaný, neuvědomělý a zautomatizovaný. Dýchání ovlivňuje řadu životních funkcí lidského organismu, podílí se na formování správného držení těla, přispívá k okysličování a tím je zaktivizován mozek, srdce, ledviny a jiné životně důležité orgány. Vždy probíhá v určitém rytmu. Dýchání můžeme u dětí rozvíjet při dechových cvičeních, při hrách na rozvíjení dechu či při hře na zobcovou flétnu.

Třetí aktivitou spadající do hudebně pohybové výchovy jsou **hudebně pohybové hry**. Děti je mají rády, poněvadž hra je základní dětskou činností stejně jako pohyb. Jsou to např. hry jako „Kolo, kolo, mlýnský“, „Zajíček v své jamce“, „Zlatá brána“, „Na housenku“, a mnoho dalších. Do hudebně pohybových her řadíme i epické písně, ke kterým děti provádí pohyb (např. „Ate kate nůva“, „Čížečku, čížečku, ptáčku maličký“), ale také hudební pohádky doprovázené pohybem (např. hudební pohádky Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře – Budulínek, Červená Karkulka, O dvanácti měsíčkách, Šípková Růženka, ...). Pokud chceme rozvíjet tvořivost dětí, necháme je taneček k písni či pohyb ke hře nebo k hudební pohádce vymyslet. Pokud je výsledek chybný, děti neshazujeme, neodsuzujeme, jen je nenápadně usměrníme. Pokud si děti vymyslí pohyb samy, činnost je bude více bavit a více se tak naučí.

3.3.2 Dítě a jeho psychika

Oblast dítě a jeho psychika se dále člení do tří podoblastí – *„Jazyk a řeč; Poznávací schopnosti a funkce, myšlenkové operace, představivost a fantazie; Sebepojetí, city a vůle.* (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004) a jde o oblast psychologickou.

V souvislosti s hudebně pohybovou výchovou se zmíním jistě o komunikativních dovednostech, o sluchových a rytmických hrách, o vokálních činnostech, o hře na ozvěnu a hře na otázku a odpověď.

Komunikuje každý. Někdo komunikuje verbálně jiný neverbálně, většina lidí oběma způsoby. K rozvoji **komunikativních dovedností** dochází i v hudbě. Tento druh komunikace předpokládá porozumění hudebním vyjadřovacím prostředkům, zákonitostem hudebního sdělení a porozumění hudebnímu jazyku. Samozřejmě, že v předškolním období dítě s touto problematikou pouze seznamujeme, dítě tak získá první informaci o hudebním jazyku a v dalších letech bude pro něj problematika jednodušší, protože již má v sobě položené základy. Dítě tak může znát pojmy jako předehra, mezihra, nota, pomlka, notová osnova, zpěv, názvy hudebních nástrojů, Pojmy jako metrum, fráze, barva tónů, výška tónů, názvy tónů, harmonie, ...si dítě většinou osvojí až na základní škole.

Pro hudebně pohybovou výchovu je velice důležité rozvíjet sluch a rytmus. Proto do této oblasti řadíme také **sluchové a rytmické hry**. Při sluchových hrách dítě nejdříve rozlišuje ticho a hluk. Později rozlišuje nejrůznější zvuky. Dítě předškolního věku umí diferencovat zvuky a tóny, ale i jednotlivé tóny (výšku a hloubku). Dětem diferenciaci tónu přiblížíme motivací zpěvu zvířátek – např. „Slyšíš, jak bučí kráva? Připomíná ti to bručícího medvěda? Zpívají takhle ptáčci?“. Rytmus je jednou částí hudebnosti a mnohdy se dá rozvíjet spolu se sluchovými hrami. Děti v předškolním období mají pro rytmus cit. Při rytmických hrách deklamujeme texty různých dětských básniček, rozpočítadel a textů písní. Tím rozvíjíme jak řečové schopnosti, tak jazykové dovednosti dítěte, ale také rozvíjíme smyslové vnímání a podporujeme zájem o učení se nového. Rytmické hry mohou děti doprovodit pohybem, tleskáním, dupáním, pleskáním, luskáním, hrou na nějaký rytmický hudební nástroj (např. dřívka, bubínek).

Do oblasti Dítě a psychika řadíme i **vokální činnosti**. Rozumíme tím jistě zpěv popěveků a písní. Učitelky mateřské školy pokládají dětem základy hlasové výchovy, vedou děti ke správnému postoji nebo posedu při zpěvu, kultivují dětský pěvecký projev, učí je zpívat polohlasem. Dítě by mělo zvládnout zpívat ve skupině („sboru“) i ve dvojici a sólově. Učitelka by měla dbát na to, aby se každý den alespoň chvíli zpívalo. Dětem by měla učitelka nabídnout pěvecky hodnotné a podnětné prostředí. Je velmi důležité, aby učitelka mateřské školy uměla zpívat, jelikož je dětem vzorem. Neměla by však zůstat jen u svého zpěvu, měla by dětem pouštět i písničky nazpívané zpěváky. Jistě si každé dítě oblíbí písničku, kterou bude rádo zpívat. Zpěv v mateřské škole by nikdy neměl chybět.

Při **hře na ozvěnu a hře na otázku a odpověď** rozvíjíme u dětí paměť, pozornost, představivost a fantazii. K rozvoji těchto poznávacích procesů dochází při osvojování nové písničky či hudebně pohybové hry. Děti velmi oblíbená je hra na ozvěnu. Jedno dítě zazpívá kousek melodie a druhé dítě melodii zopakuje jako ozvěna. Motivující je použití Orffových rytmických nástrojů. Učitelka zahraje jednoduchý rytmus a poté ukáže na dítě, které rytmus zopakuje – zahraje si na ozvěnu. Učitelka už ví, které dítě zvládne zahrát jednoduchý rytmus a které zahraje rytmus složitější. Tím rozvíjí každé dítě individuálně. Děti si mohou rytmus zahrát samy – dáváme však pozor, aby nebyl příliš dlouhý, aby je druhé dítě zvládlo zahrát. Hra na otázku a odpověď je složitější. Dítě zazpívá otázku a druhé dítě ve stejné tónině a rytmu odpoví. Např. „Jak se jmenuješ?“ „Jmenuji se Jitka“.

3.3.3 Dítě a ten druhý

V této interpersonální oblasti se v rámci hudebně pohybové výchovy zaměřím na **spolupráci (kooperaci) mezi dětmi**. Dítě musí spolupracovat s ostatními dětmi při zpěvu písně, při doprovodu písně na Orffovy nástroje, při hudebně pohybových hrách, při tanci. Pokud dítě

nespolupracuje s ostatními dětmi, kazí schválně hru, neumí si vytvořit pozitivní vztahy, výsledek hudebně pohybové činnosti bude narušen. Proto i v hudebně pohybových aktivitách vedeme děti k pěkným kamarádkým a kooperujícím vztahům. Vysvětlíme např. dětem, že k písni by se hodilo více Orffových nástrojů, ale jeden by na ně nezvládnul zahrát. Když ale budeme všichni zpívat a jeden bude hrát na činelky, druhý na bubínek a jiný na tamburínu, jistě bude písnička nejhezčí a bude se nám všem velmi líbit.

3.3.4 Dítě a společnost

Z této sociálně-kulturní oblasti vychází skutečnost, že se děti mají vzdělávat v estetickém prostředí, mají však i rozvinout základní kulturně společenské postoje, návyky a dovednosti dítěte. Děti by si také měly vytvořit vztah ke kultuře a umění. Nejlépe cíle z této oblasti rozvineme, jestliže navštívíme nějaký koncert pro děti či samy uspořádáme besídku s kulturním programem. Děti se učí spolupráce, zodpovědnosti, učí se správnému kulturnímu chování. Děti rozvíjí i kulturně estetické dovednosti – tzn. vokální dovednosti, instrumentální dovednosti, tvořivost, improvizaci. Tříbí se jim vkus, dokážou poslechnout určitý celek hudby (je lepší pokud dítě poslouchá hudbu živě než zreprodukovaně), učí se vnímat atmosféru kulturně společenských akcí.

3.3.5 Dítě a svět

Jedná se o oblast environmentální. Dítě by si mělo vytvořit vztah k místu, ve kterém žije (mělo by se seznámit s hudebními tradicemi města, státu), mělo by získat základní představu o kulturním prostředí o jeho změně a vývoji. Rizikem se stává uzavřenost mateřské školy. Mateřskou školu by mělo zajímat kulturní dění v jejím blízkém okolí.

4 Pojetí hudebně pohybové výchovy v MŠ s programem Začít spolu a v Kurikulu podpory zdraví

4.1 Alternativní vzdělávání

Pojem **alternativní vzdělávání** se používá: „často jako synonymický ekvivalent k jiným pojmům jako netradiční škola, volná škola, svobodná škola, otevřená škola, nezávislá škola aj.“ (Průcha, 2001).

Pojem pochází z latinského **alter** = jiný, změněný, opačný. V předškolním vzdělávání znamená tento pojem zejména různost, odlišnost, respektive variabilitu v nabídce vzdělávání. Rodiče i předškolní pedagogové si tak mohou samy zvolit a vybrat školu, která vyhovuje jejich představám.

V zahraničí začal být používán pojem alternativní mateřské školy od poloviny 70. let minulého století. Pojem charakterizoval zařízení předškolního vzdělávání, která v duchu tzv. nového pedagogického myšlení organizovala svoji veškerou činnost na základě respektování osobnosti dítěte a jeho zdravého vývoje. Alternativní vzdělávání od té doby klade důraz na prožitkovou, aktivitu, vlastní činnost, tvořivost a spontánnost dítěte.

U nás v České republice se začaly rozšiřovat alternativní programy a plány teprve po roce 1989. Jednalo se např. o program Škola podporující zdraví či program Začít spolu. Dnes jsou tyto projekty pojmenovávány spíše jako inovativní = „Obvykle se pod pojmem inovace chápe rozvíjení a praktické zavádění nových prvků do výchovného a vzdělávacího systému. Cílem inovace je zkvalitňování tohoto systému. Inovační snahy, které sledují určité změny, obvykle vycházejí z jednotlivých škol, od učitelů i ze sféry vědy, odborných pracovišť, školských institucí. Inovační úsilí je spjato s určitým společenským kontextem, který podmiňuje zájmy na změnách a dává podněty k těmto změnám. Mohou se týkat nových struktur školy, jejího obsahu, metod a změn těžiště hodnot, na něž se výchovně-vzdělávací systém orientuje.“ (Skalková, 1999). Dnes vnímáme jako opravdové alternativní programy především pedagogické koncepce vycházející z montessoriovské pedagogiky, waldorfské pedagogiky, freinetovské pedagogiky, pedagogiky daltonského plánu, pedagogiky jenského plánu. Dnes již existuje celá řada školských zařízení, která využívají většiny nebo i několik málo prvků z těchto alternativních programů pro vzdělávání.

Alternativní mateřská škola bývá vždy orientovaná na osobnost dítěte a maximálně se zaměřuje na spolupráci s rodiči. Všechny činnosti v alternativní mateřské škole probíhají v souladu s individualitou dítěte. Způsob rozvoje je aktivní. Dítě je chápáno jako partner, s kterým se učitelka dorozumívá formou rozhovoru a domluvy. Najdeme zde formy

individuálního učení, skupinového učení i projektového vyučování. Školy vedou dítě na jedné straně k rozvoji aktivity a tvořivosti, na straně druhé rozvíjí dětskou odpovědnost. Mezi nepostradatelné momenty výchovně vzdělávacího procesu patří zejména tělesný rozvoj a rozvoj kreativní umělecké činnosti. Alternativní vzdělávání splňuje komplexnost rozvoje dítěte při jeho výchově a vzdělávání. Pro dítě je přeci velmi důležitý rozvoj po stránce emoční, intelektové i sociální. Rozvrh a organizace dne vychází z flexibility potřeb dítěte a z dětských zájmů. Dochází zde k respektování a povzbuzování tvořivosti u dětí. Na tvořivost a iniciativu dítěte je kladen maximální důraz.

Dnes mateřskými školami používaný Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání respektuje všechny hlavní zásady pedagogického myšlení, označované často jako alternativní.

Současná legislativa a také Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání umožňuje uskutečňovat a vytvářet vlastní výchovné programy respektující místní podmínky a osobní možnosti dětí, rodičů, předškolních pedagogů, ředitelů, zřizovatelů.

4.2 Charakteristika programu Začít spolu

Jedná se o vzdělávací program, který klade důraz na individuální přístup k dítěti, na partnerství rodiny, školy a širšího prostředí. Základem je podnětné prostředí. Charakteristické je členění do netradičních center aktivit, projektové učení, kooperativní učení a integrovaná tematická výuka. Už od tří let dítěte se tento typ mateřské školy zaměřuje na sebehodnocení dítěte, aby u dítěte došlo k posílení pozitivní motivace, k aktivnímu a samostatnému učení.

Na podkladě nových poznatků o lidském mozku a procesu učení i z praxe mnoha škol se začal v devadesátých letech minulého století v USA vytvářet původní program **Step by step** (jedná se o mezinárodní název).

Do České republiky tento alternativní program přivedla Sorosova nadace Open society fund Praha. Experimentálně byl realizován v našich mateřských školách od roku 1994. Základní školy začaly s experimentací až o dva roky později – tedy v roce 1996. Jelikož program Začít spolu přinesl do škol některé prvky a principy, které tehdy ve školách chyběly, ministerstvo školství v roce 1997 program řádně povolilo.

Některé prvky a principy programu Začít spolu vychází z integrované tematické výuky, z pedagogiky Marie Montessori, C. Freineta a z Daltonského plánu.

Prostřednictvím předem důkladně promyšleného smysluplného učení probíhá výuka takto – **část dne** se děti učí **společně** a **část dne** děti pracují **v tzv. centrech aktivit**. Tam plní většinou samostatně nebo ve spolupráci s menší skupinkou dětí zadané úkoly, která jsou vztahována

k hlavnímu jednomu tématu (např. týdennímu). Předpokládá se, že děti za týden projdou všechna centra aktivit, která jsou různorodá.

Nejčastější centra aktivit:

- Ateliér
- Písek a voda
- Domácnost
- Knihy
- Pokusy a objevy
- Kostky
- Drama centrum
- Hudební centrum

Tento program většinou zaujme pedagogy, kteří si vytvářejí vlastní kurikulum a dávají přednost demokratické výchově a vzdělávání.

Vzhledem k hudebně pohybové tvořivosti se dítě v programu Začít spolu nejvíce rozvíjí v tzv. hudebním centru aktivity (důraz na vlastní aktivitu, na tvořivost, na individualitu každé osobnosti, na kooperaci ve skupině), při integrovaném tematickém vzdělávání. Důležitou roli zde zastupuje individuální přístup k dítěti a spolupráce rodiny a mateřské školy.

4.3 Charakteristika Kurikula podpory zdraví

Zdraví je největší hodnota hodnot. Už od raného věku bychom měli děti vést **k zdravému způsobu života**. Děti by si již od mala měly zdraví vážit, měly by zdraví chápat jako prioritní hodnotu.

Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole chce přispět: *„k tvorbě podmínek pro tělesnou, duševní a společenskou pohodu dítěte po dobu jeho pobytu v mateřské škole (**podpora současného zdraví**) a chce přispět k výchově předškolního dítěte ke zdravému životnímu stylu, jenž je charakterizován:*

- *návyky a dovednostmi zdravého životního stylu*
- *odolností vůči stresům a zdraví škodícím vlivům, které mohou vést ke zneužití a závislostem (**podpora budoucího zdraví**)*

Oba cíle se vzájemně podmiňují.“ (Havlínová, Vencálková, 2006).

Dítě, které je vychováváno podle Kurikula podpory zdraví, by mělo zvládnout odpovědnost vůči svému zdraví, ale mělo by být odpovědné i ke zdraví svých nejbližších – rodičů, sourozenců, kamarádů, širší rodiny. Jako dospělí jedinec pak může podporovat a vést ke zdraví svou rodinu, spolupracovníky, komunity, či lidi ve své obci. Člověk si musí uvědomit, že zdraví závisí na mnoha faktorech – na organismu, na psychice, na osobnosti, na vzájemných vztazích, na prostředí ve kterém žije. Lidský jedinec by se měl naučit vytvářet rovnováhu ve svém bytí.

„Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole:

- *vychází ze dvou vztahových rámců – ze současné vzdělávací a kurikulární strategie státu a ze dvou předchozích verzí rámcového či modelového programu podpory zdraví v MŠ;*
- *je vytvořeno na základě holisticko-interakčního (nebo globálního) přístupu k dění v MŠ, které je vázáno na jeho vyučovanou část – formální kurikulum PZ za současné propojenosti všech částí Kurikula mezi sebou;*
- *opírá se o společnou filosofii a principy základního modelu podpory zdraví v MŠ a svým přístupem posiluje význam zásad Kurikula PZ v tom smyslu, že zásady PZ ve vztahu k formálnímu kurikulu PZ nabývají – kromě svého přímého účinku na zdraví dětí – ještě úlohy podmínek potřebných pro dosažení očekávaných výsledků;*
- *je rámcovým kurikulem a předpokládá tudíž dvoustupňovou implementaci: na základě KPZ si MŠ musí udělat své školní kurikulum, z něhož posléze vzniknou třídní kurikula;*
- *má propracovanou strukturu formálního kurikula PZ způsobem, který je zároveň metodickým vodítkem při zpracování školního kurikula v logických krocích a souvislostech. Zachycuje provázanost mezi kompetencemi dospělého člověka podporujícího zdraví a kompetencemi dítěte na konci předškolního věku, dílčími vzdělávacími cíli, činnostmi dětí, ukazateli dosaženého vzdělání a riziky ohrožující vzdělávání. Rámcové formální kurikulum PZ je v tomto celém komplexu zachyceno pro přehlednost ve dvou sadách Tabulek;*
- *odkazuje na hlavní metody a postupy pedagogické činnosti učitelky, které odpovídají duchu Kurikula PZ;*
- *má stanoveny nezbytné podmínky své účinnosti v MŠ;*
- *věnuje pozornost všemu dění v MŠ a jeho nepřímému, často i skrytému vzdělávacímu vlivu na výchovu dětí a na naplňování cílů Kurikula PZ;*
- *má vypracovány evaluační nástroje a požaduje na MŠPZ cyklickou autoevaluaci naplňování formálního školního kurikula PZ a podmínek jeho naplňování, jakož i evaluaci dosahovaných výsledků u dětí;*
- *nabízí způsoby, jak používat rámcové KPZ ke zpracování školního kurikula, aplikovatelný návod pro řídicí a týmovou práci MŠ všeobecně;*

▪ *pokrývá svým komplexním pojetím požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vyčerpávajícím způsobem a vede MŠ programově ke koncepční práci na rozvoji kvality.*“ (Havlínová, Vencálková, 2006).

Mezi největší a nejtypičtější **zásady** při programu podpory zdraví patří:

▪ **učitelka podporující zdraví** - na osobnosti učitelky velice záleží. Děti ji často napodobují, je pro ně vzorem a proto je velmi důležité zda má učitelka vytvořeny hodnoty k podpoře zdraví. Učitelka by měla působit pozitivně na své zdraví, na zdraví svých dětí a jejich rodin. Musí se celoživotně vzdělávat v teoretických i praktických dovednostech učitelké profese a v problematice zdraví.

▪ **věkově smíšené třídy** – skupina dětí různého věku se vyznačuje přirozeným prostředím pro člověka. Dětem tato třída poskytuje přirozené podmínky pro socializaci, která je dominantním přínosem předškolního období pro další život. Čím větší je věkový rozdíl mezi dětmi, tím pestřejší a bohatší jsou kontakty mezi dětmi. Tím více se vytváří více sociálních strategií a rolí. Děti ve věkově smíšené třídě mají více příležitostí k přirozené nápodobě, k rozvoji jazyka a tolik důležité komunikace. Starší děti předávají mladším dětem své zkušenosti a mladší se od starších učí nejrůznějším dovednostem a pravidlům. Děti se učí vzájemné pomoci, ochraně mladšího, slabšího. Starší děti se pak cítí vyspělejší, důležití, zvyšují si sebevědomí. Výhodou tříd je i možnost umístění sourozenců do jedné třídy.

▪ **rytmický řád života a dne** – „*mateřská škola podporující zdraví stanovuje a dodržuje taková rámcová pravidla uspořádání života a dne, která zabezpečují rytmický řád a umožňují učitelce uspokojovat individuální potřeby dětí, pružné rozhodování, vzájemnou informovanost a komunikaci s rodiči.*“ (Havlínová, Vencálková, 2006). Uspokojování základních psychických potřeb (potřeba určité stálosti, řádu, smyslu v podnětech, potřeba svobody a volby, ...) je nezbytným předpokladem pro zdravý vývoj dítěte. Učitelka dítěti nejvíce prospěje, pokud vyváží a vzájemně sladí potřebu řádu s potřebou svobody. Dítě nesmí být ponecháno jen samo sobě na pospas. Musí si uvědomovat odpovědnost za své činy, musí být podporováno ve své snaze v experimentování, musí si uvědomit hranice prostoru a času. Proto si každá mateřská škola, která se řídí Kurikulem podpory zdraví, stanoví určitá pravidla – nejlépe za spolupráce s dětmi. Uspořádání dne respektuje kolísání denní křivky výkonu a respektuje biorytmus dítěte. V mateřské škole je dostatek času na přirozený pohyb a na pobyt ve věku. Uspořádáním dne dodržuje maximálně tříhodinový interval mezi jídly. Dochází k přizpůsobování délky odpoledního spánku a odpočinku po domluvě s rodiči. Činnosti Kurikulu vymezuje rámcově, dbá na klidné, plynulé a přirozené přechody mezi činnostmi. Všechny činnosti probíhají v klidné, přátelské atmosféře. Dítě by mělo dojít k poznání, že „pořádek dělá přátele“.

- **tělesná pohoda a volný pohyb** – jelikož pohyb působí kladně na psychickou a tělesnou pohodu, je nepostradatelný pro zdravý vývoj dítěte v předškolním období. Potřeba pohybu je vrozená. Učitelka v mateřské škole podporující zdraví musí dát dítěti dostatek možností ke spontánnímu pohybu jak ve třídě, v herně, tak i na zahradě při pobytu venku. Učitelka rozvíjí i individuální tělesné schopnosti prostřednictvím zdravotních cvičení, relaxačních cvičení, dechových cvičení, ale i při cvičeních jógových a psychomotorických. Pokouší se rozvinout koordinaci hrubé a jemné motoriky. Zpřesňuje senzomotorickou koordinaci. Učitelka si musí uvědomit všechny zásady, které musí dodržovat při pohybových aktivitách. Jedná se např. o vyvětrání a dostatek čistého vzduchu při pohybových aktivitách, o přiměřené oblečení, ...
- **zdravá výživa** – Kurikulum podpory zdraví klade důraz na vyváženost a pestrost stravy, na dodržování pitného režimu a na dodržování hygienických požadavků na stravování.
- **spontánní hra** – dítě musí mít dostatek prostoru, času a prostředků pro svou spontánní hru, která vychází z přirozených potřeb a zájmů dítěte. Hra je stejně jako pohyb základní a nejpřirozenější dětskou činností.
- **podnětné věcné prostředí** – kvalita prostředí má obrovský vliv a význam na děti, na učitelky. Proto je důležité, aby věcné prostředí bylo opravdu kvalitní a podnětné. Jelikož pro mateřskou školu podporující zdraví jsou charakteristické věkově smíšené třídy, musí nábytek i pomůcky odpovídat antropometrickým požadavkům. Prostor musí působit útulně, zabydleně, vkusně, esteticky, příjemně, inspirativně, musí nabízet dostatečné množství podnětů (pozor na chudost nebo naopak na přesycenost podněty). Podmínkou je hygienicky nezávadné prostředí. Děti by se měly spolupodílet na vytváření a udržování prostředí, ve kterém tráví dostatek času. Všechny pomůcky i nábytek musí splňovat bezpečnostní pravidla.
- **bezpečné sociální prostředí** – tímto pojmem má Kurikulum podpory zdraví namysli především vytvoření vztahů na základě úcty, solidarity, spolupráce mezi všemi zúčastněnými, empatie, vzájemné důvěry. Kvalita prostředí samozřejmě ovlivňuje zpětně sociální klima a úroveň mateřské školy. Kvalita mezilidských vztahů je závislá na komunikaci a na úrovni a kompetenci osob v mateřské škole. Přínosem je stálá péče a pozornost věnovaná zdravému sociálnímu rozvoji dětí.
- **participativní a týmové řízení** – „*mateřská škola podporující zdraví praktikuje a rozvíjí styl řízení, který je založen na participaci a kooperaci všech zúčastněných.*“ (Havlínová, Vencálková, 2006). Ředitelka mateřské školy podporující zdraví se vždy snaží porozumět svým spolupracovníkům, pochopit jejich motivy a pochopit i to, že se mohou měnit v průběhu času a v konkrétních situacích. Proto dává každému příležitost vyjádřit se k problémům, aktivně jim naslouchá a podporuje otevřenou a obousměrnou komunikaci. Dále také získává a udržuje zájem

- spolupracovníků o myšlenky podpory zdraví. Pro další studium svých kolegyně vytváří vhodné podmínky, umožňuje dostupnost studijních materiálů, literatury, periodik a motivuje své spolupracovníky k dokončení vytyčených cílů. Důležitým pravidlem je, že vede spolupracovníky k odpovědné týmové spolupráci.
- **partnerské vztahy s rodiči** – dítě přichází z různých typů rodin. Učitelka by měla poznat, z jaké rodiny dítě pochází, individuálně k němu přistupovat a měla by se pokusit o partnerské vztahy s rodiči, o co nejkvalitnější spolupráci. Rodinná výchova tvoří základ pro dítě. Mateřská škola by se měla stát částí širší rodiny. Mateřská škola podporující zdraví musí mít vytvořený adaptační program pro děti (za účasti a spolupráce rodičů), koná společné akce pro rodiče a děti, organizuje neformální setkání, nabízí rodičům odbornou pomoc při řešení problémů.
- **spolupráce mateřské školy se základní školou** – aby přechod do 1. třídy nebyl pro dítě stresující, ale naopak se stal příjemným a plynulým, snaží se mateřská škola podporující zdraví o několik kroků a činností. Důležitou roli hraje příprava rodičů na přechod dítěte do školy. Mateřská škola např. organizuje společnou schůzku pro rodiče dětí s učitelkami 1. tříd. Důležitá je i příprava dětí. Děti z mateřských škol jsou často zvány na společné akce s dětmi z nižšího stupně základní školy, či se vydají na návštěvu a exkurzi do 1. třídy.
- **začlenění mateřské školy do života obce** – mateřská škola by měla představovat součást obce. Pro mateřskou školu podporující zdraví je však velmi výhodné, aby si udržela samostatnost v rozhodování a nepodléhala „nezdravým“ tlakům sponzorů a samosprávy. Mateřská škola podporující zdraví by měla informovat o výchovném stylu, který uplatňuje, měla by si obhájit a prezentovat své názory a zásady.

Vzhledem k **hudebně pohybové tvořivosti** má na dítě navštěvující mateřskou školu podporující zdraví pozitivní vliv vzdělaný učitel, který má znalosti v problematice hudebně pohybové, v problematice správného dýchání a používání dechu při hudebně pohybových činnostech. Kladem Kurikula podpory zdraví v rámci hudebně pohybové činnosti jsou např. věkově smíšené třídy, spolupráce s rodiči a se základní školou, tělesná svoboda a volný pohyb a zejména individuální přístup k dítěti.

II EMPIRICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumu

5.1 Cíl diplomové práce

Cílem diplomové práce je popsat a teoreticky vymezit problematiku rozvoje tvořivosti u dětí předškolního věku a zmapovat, jak je využívána hudebně pohybová výchova ve vztahu k rozvoji tvořivosti v rámci předškolního vzdělávání.

Dílčím cílem je:

- v rámci empirického šetření, a to prostřednictvím dotazníku získat potřebná data, na jejichž základě provedeme analýzu a vyhodnocení využívání hudebně pohybové výchovy do každodenních činností,
- dále zmapovat, jaký vidí učitelky MŠ v hudebně pohybové výchově přínos a jaké podmínky pro tvořivost a sebevyjádření dětí jim mateřská škola nabízí a zda dobrých podmínek učitelky využívají.

5.2 Výzkumný problém a hypotéza

Stanovila jsem tyto výzkumné problémy:

- **Využívají rády učitelky MŠ tvořivost dětí v rámci hudebně pohybové výchovy?**
- **Mají učitelky vhodné podmínky pro rozvoj tvořivosti v rámci hudebně pohybové výchovy?**

Hypotézy zní:

H 1:

Učitelky s praxí méně než 20 let jsou tvořivější při pedagogické práci než učitelky s praxí více než 20 let.

H 2:

Učitelky mají raději hudebně pohybovou výchovu než děti z jejich třídy.

5.3 Popis výzkumného vzorku

Jako výzkumný vzorek jsem vybrala **učitelky mateřských škol v Olomouckém kraji**. Jednotlivé mateřské školy jsem osobně navštívila, zanechala jsem jim příslušný počet dotazníků a za týden jsem mateřské školy obcházela znovu. Tehdy jsem očekávala návratnost dotazníků vyplněných učitelkami. Setkala jsem se s různými názory a s různými reakcemi. Do některých mateřských škol jsem se musela vypravit víckrát. **Celkem se mi vrátilo 64 dotazníků**. Většina dotazníků byla vyplněna svědomitě a zodpovědně. Na některé otevřené otázky však učitelky neodpovídaly, jen je proškrty. Všechny dotazníky se mi nevrátily.

Dotazníky jsem podala jak v mateřských školách běžného typu, tak v mateřské škole podporující zdraví, v mateřské škole Montessori a jeden dotazník mám z třídy waldorfského zaměření. Všem učitelkám děkuji za čas a ochotu při vyplnění dotazníku.

5.4 Metody výzkumu

Pro dosažení cíle, vyvrácení či potvrzení hypotéz jsem zvolila jako metody výzkumu obsahovou analýzu a metodu dotazníku.

Obsahová analýza představuje výzkumnou metodu pro intersubjektivní a subjektivní popis komunikačních obsahů, které vycházejí z vědecky podloženého kladení otázek. Tato metoda má několik částí. Nejprve je třeba přesně definovat a vybrat jednotky přicházející v úvahu pro analýzu. Výběr jednotek je uskutečňován ve více rovinách. Vždy se musí nejprve rozhodnout, jaká média budou rozebírána, ale také je nutností vymezit obsahy, které budou v daných médiích analyzovány. Stejně důležité je i vymezení v jakém časovém období budou mediální obsahy sledovány. Hned poté se musí dojít ke specifikování obsahové jednotky. Další etapou se rozumí plánování a organizace průběhu výzkumu. V této etapě se taktéž stanoví časový a organizační průběh. Ve třetí etapě dochází ke sběru dat, která se musí analyzovat a interpretovat. Součástí výzkumného procesu je samozřejmě i vyhodnocení, které se provádí na závěr.

Využívala jsem i další psychologické metody „*založené na subjektivní výpovědi osoby a jejich vlastnostech, pocitech, postojích, názorech, zájmech, o způsobech reagování v nejrůznějších situacích, o tělesném zdraví či o některých psychopatologických symptomech apod.*“ (Plevová, 2004). Jedná se o **dotazníkovou metodu**. Jelikož odpovědi respondentů jsou závislé na vnitřních poznatcích o sobě, bývá princip dotazníku založen na introspekci. Klasifikace není jednotná ani jednoduchá. Podle toho, jak jsou dotazníky zaměřeny, čeho

se týkají je můžeme dělit na osobnostní, zájmové, postojové, dotazníky afektivity. Interpersonálních vztahů a symptomatické. Charakteristickým prvkem dotazníků je otázka a odpověď. Otázky mohou být otevřené nebo zavřené. Mezi výhody dotazníku patří rychlá a jednoduchá administrace a způsob jejich vyhodnocování. Během krátké doby zjistíme velký počet údajů od velkého množství osob. Dotazník však může být vyplněn záměrně zkresleně, což má za následek, že data, získaná touto metodou nejsou zcela relevantní.

6 Interpretace dat výzkumu

Dotazník, který jsem rozdávala učitelkám v mateřských školách tvoří se skládá z **21 otázek**, z nichž 5 představuje otázky otevřené.

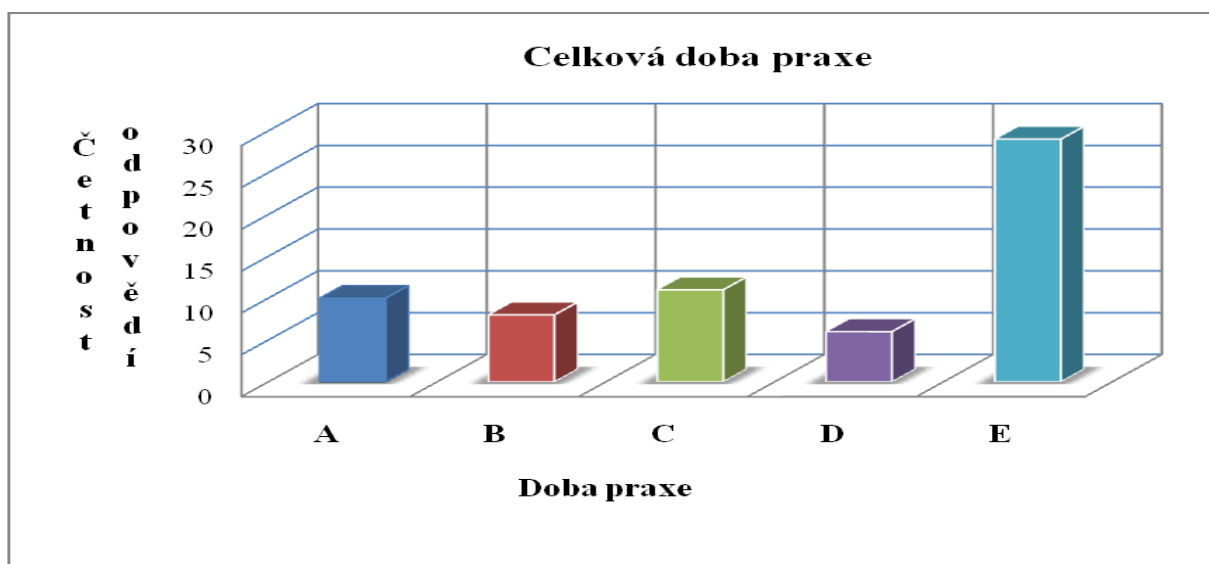
Komentář k otázce č. 1

V první otázce jsem zjišťovala délku práce učitelky v mateřské škole. Otázka zněla: „**Jak dlouho pracujete v MŠ?**“. Možnost A tj. 1 měsíc – 2 roky zakroužkovalo 10 učitelek, možnost B tj. 3 roky – 5 let zakroužkovalo 8 učitelek. Možnost C tj. 6 let – 10 let zakroužkovalo 11 učitelek, možnost D tj. 11 let – 20 let zakroužkovalo 6 učitelek a poslední možnost – nejčtenější – tedy možnost E tj. více než 20 let zakroužkovalo 29 učitelek. Překvapilo mě, že v mateřských školách, ve kterých jsem výzkum prováděla, pracuje velké množství učitelek s praxí nad 20 let.

Tabulka č. 1 – Délka práce učitelky v mateřské škole

Celková doba praxe	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, 1 měsíc – 2 roky	10	15,6%
B, 3 roky – 5 let	8	12,5%
C, 6 let – 10 let	11	17,2%
D, 11 let – 20 let	6	9,4%
E, více než 20 let	29	45,3%

Graf k tabulce č. 1 – Délka práce učitelky v mateřské škole

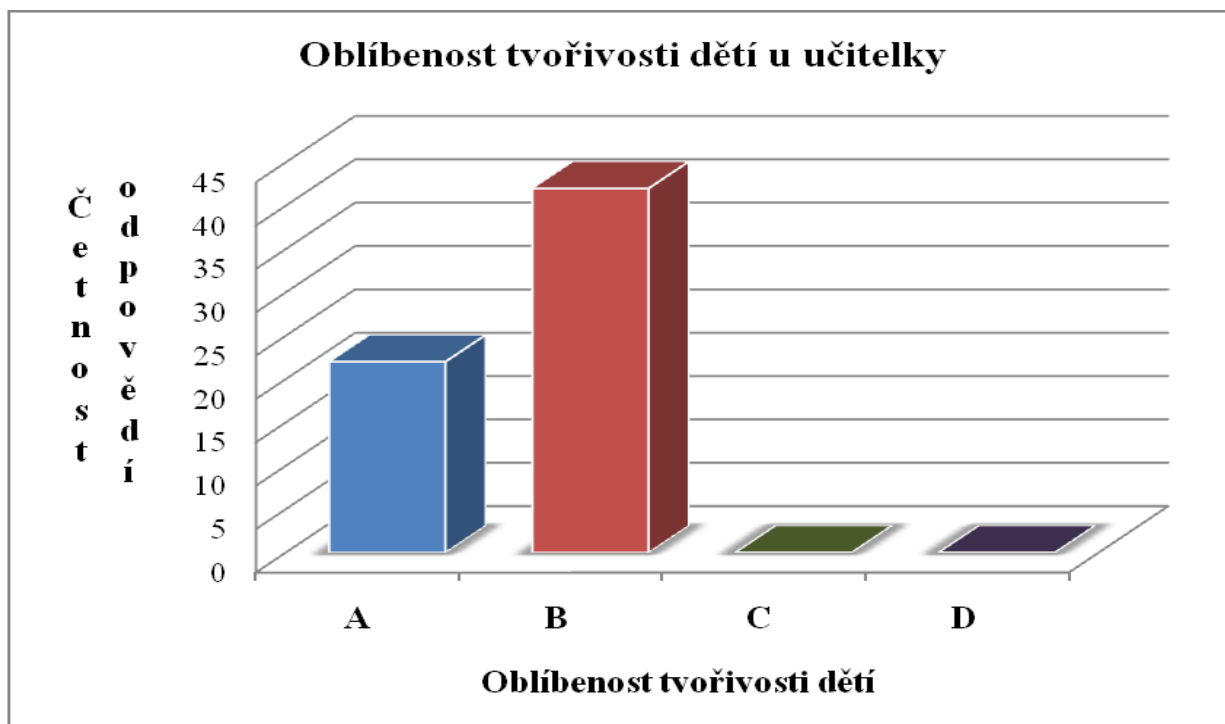
Komentář k otázce č. 2

Jelikož jsem potřebovala zjistit názor učitelek na tvořivost dětí, zeptala jsem se jich druhou otázkou takto: „*Využíváte ráda při Vaší pedagogické práci tvořivost dětí?*“. Jak můžete vidět v tabulce č. 2 či grafu k tabulce č. 2, učitelky si vybraly pouze dvě odpovědi. Možnost B – spíše ano si vybralo 42 učitelek. Možnost první – A – vždy ano zakroužkovalo 22 učitelek. Pokud odpovídaly učitelky podle pravdy, potěšila mě skutečnost, že žádná učitelka neodpověděla v rámci tvořivosti dítěte záporně.

Tabulka č. 2 – Oblíbenost tvořivosti dětí u učitelky

Oblíbenost tvořivosti dětí	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, vždy ano	22	34,4%
B, spíše ano	42	65,6%
C, spíše ne	0	0%
D, rozhodně ne	0	0%

Graf k tabulce č. 2

Komentář k otázce č. 3

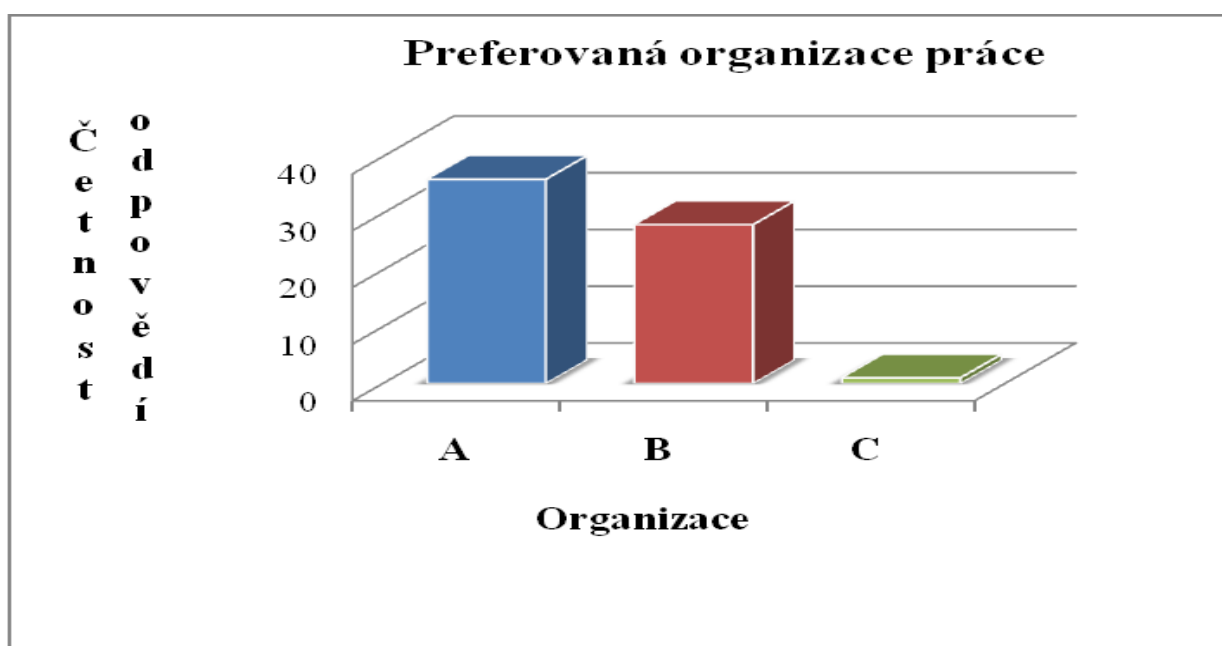
Třetí otázka zněla: „*Jakou organizaci máte raději, která Vám je více sympatická?*“. I když si učitelky vybíraly mezi dvěma typy organizace, jedna učitelka do dotazníku dopsala i možnost „*ve vyváženém poměru*“. V tabulce č. 3 i v grafu k tabulce č. 3 je uvedeno, že odpověď A – spontánní je bližší 36 učitelkám a odpověď B – řízená je bližší 27 učitelkám z mateřských škol.

Tabulka č. 3 – Preferovaná organizace práce

Organizace	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, spontánní	36	56,3%
B, řízená	27	42,2%
C, Jiná odpověď	1	1,5%

* jiná odpověď = „*ve vyváženém poměru*“

Graf k tabulce č. 3

Komentář k otázce č. 4

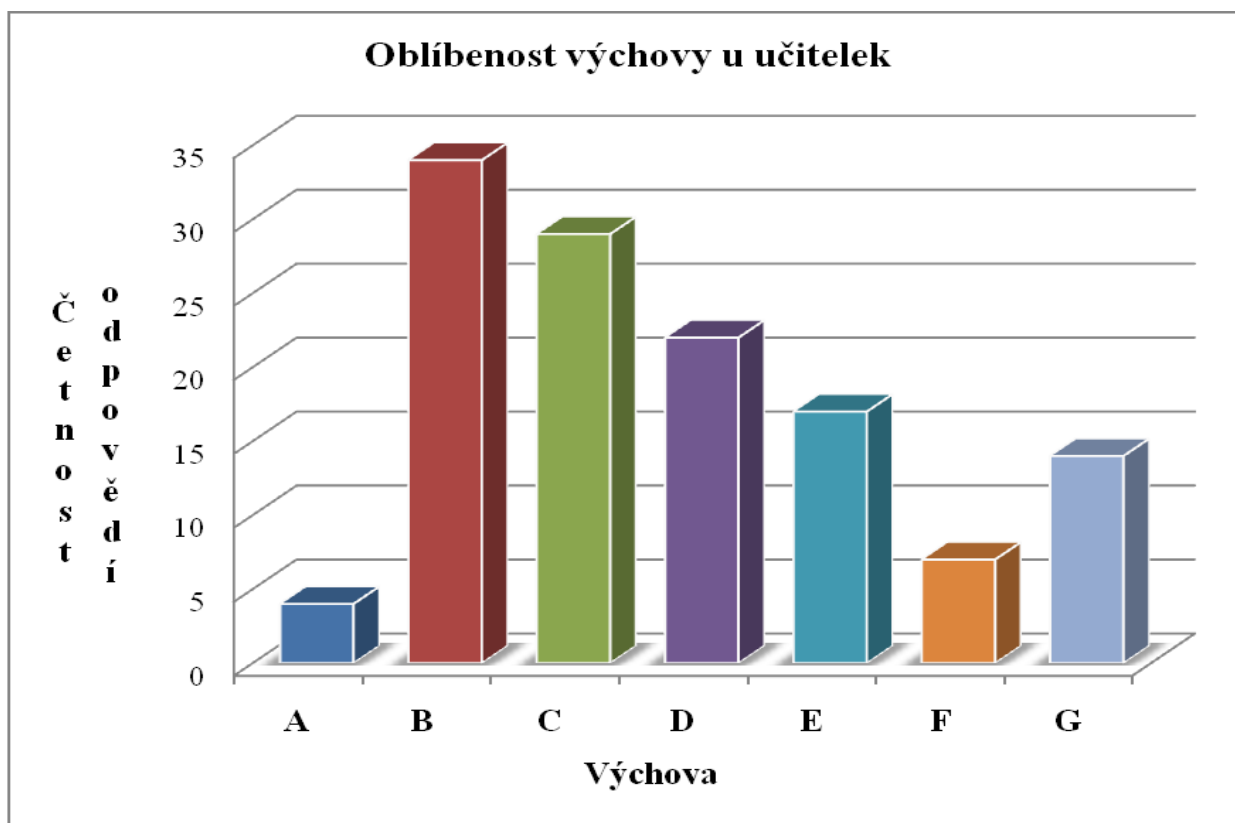
Ve čtvrté otázce si učitelky často vybíraly více odpovědí. Ptala jsem se: „*Kterou výchovu máte z níže uvedených nejraději?*“. Možností bylo sedm. Nejoblíbenější výchovou je výchova **hudební**. Celkem ji zaznačilo 34 učitelek. 29 učitelek si oblíbilo výchovu hudebně pohybovou.

Tělesnou výchovu má rádo 22 učitelek, výtvarnou 14 učitelek. Všechny výchovy ve stejné oblíbenosti má 14 učitelek. Na předposledním místě se umístila výchova rozumová. Tuto si vybralo 7 učitelek. Nejméně oblíbená výchova je dramatická. Zakroužkovaly ji pouze čtyři učitelky.

Tabulka č. 4 – Oblíbenost výchovy u učitelek

Výchova	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, dramatická výchova	4	3,1%
B, hudební výchova	34	26,8%
C, hudebně pohybová výchova	29	22,8%
D, tělesná výchova	22	17,3%
E, výtvarná výchova	17	13,4%
F, rozumová výchova	7	5,5%
G, všechny stejně	14	11,1%

Graf k tabulce č. 4

Komentář k otázce č. 5

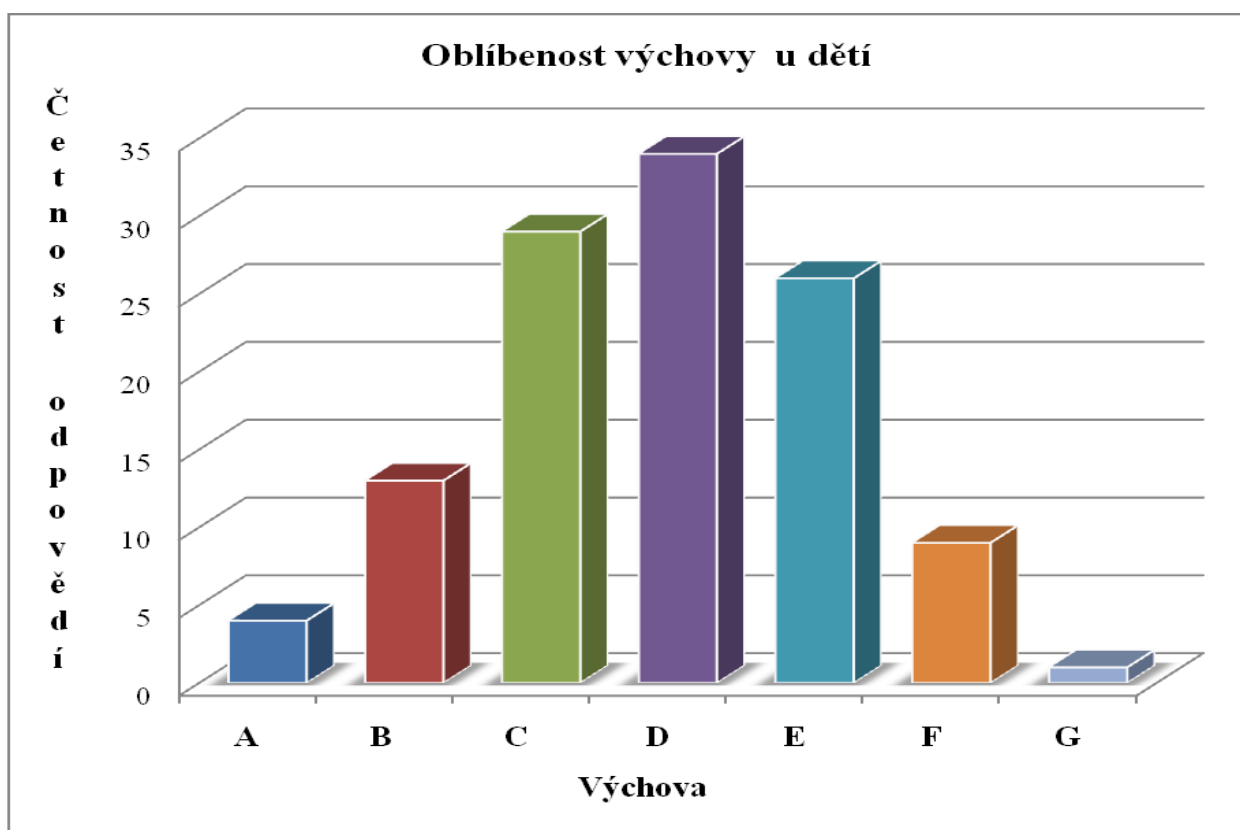
Více odpovědí vybíraly učitelky také v otázce č.5: „*Kterou výchovu mají letos nejraději Vaše děti ve třídě?*“. Došlo k zajímavému výsledku. I když učitelky mají nejraději hudební výchovu, děti mají nejraději výchovu **tělesnou**. Tělesnou výchovu zakroužkovalo 34 učitelek. Je vidět, že děti pohyb mají opravdu rády, protože hned na druhém místě se umístila hudebně pohybová výchova (29). Je zajímavé, že u učitelek i u dětí se hudebně pohybová výchova umístila na druhém místě a dokonce se stejným počtem (29). V těsném závěsu se umístila výchova výtvarná. Zakroužkovalo ji 26 učitelek. Hudební výchovu zakroužkovalo 13 učitelek, 9 učitelek zaznačilo výchovu rozumovou. Dramatická výchova není oblíbená ani u učitelek ani u dětí. Shodně zakroužkovaly dramatickou výchovu čtyři učitelky. Domnívám se, že jelikož dramatickou výchovu zařazují učitelky málo či vůbec, nemají děti ani příležitost si výchovu oblíbit. Jedna paní učitelka do dotazníku dopsala, že její děti mají rády všechny výchovy, jelikož všech využívá během dne.

Tabulka č. 5 – Oblíbenost výchovy u dětí

Výchova	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, dramatická výchova	4	3,4%
B, hudební výchova	13	11,2%
C, hudebně pohybová výchova	29	25%
D, tělesná výchova	34	29,3%
E, výtvarná výchova	26	22,4%
F, rozumová výchova	9	7,8%
G, jiná odpověď *	1	0,9%

* jiná odpověď = „mají rády všechny – využívám všechny během dne“

Graf k tabulce č. 5

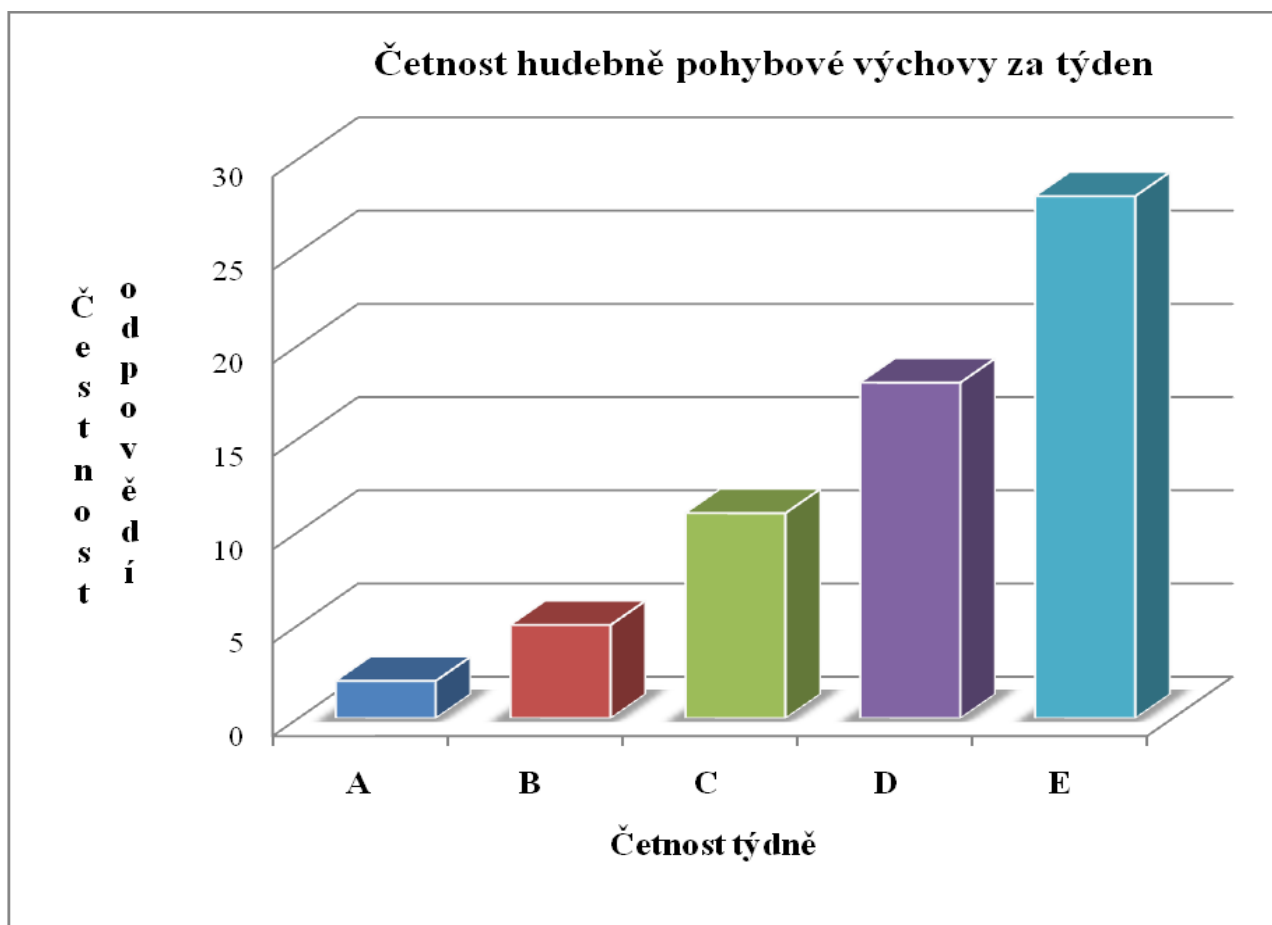
Komentář k otázce č. 6

Otázkou číslo 6 jsem se ptala: „*Kolikrát týdně zařazujete činnosti z hudebně pohybové výchovy?*“. Očekávala jsem, že odpověď A a B nebude vůbec vybrána. Mýlila jsem se. 5 krát týdně zařazuje hudebně pohybovou výchovu do programu své pedagogické práce 28 učitelek z 64 dotazovaných. 4 krát týdně hudebně pohybovou výchovu zařazuje 18 učitelek, 3 krát týdně 11 učitelek, 2 krát týdně 5 učitelek. 2 učitelky dokonce zařazují hudebně pohybovou výchovu pouze jednou týdně.

Tabulka č. 6 – Četnost hudebně pohybové výchovy za týden

Četnost týdně	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, 1 krát týdně	2	3,1%
B, 2 krát týdně	5	7,8%
C, 3 krát týdně	11	17,2%
D, 4 krát týdně	18	28,1%
E, 5 krát týdně	28	43,8%

Graf k tabulce č. 6

Komentář k otázce č. 7

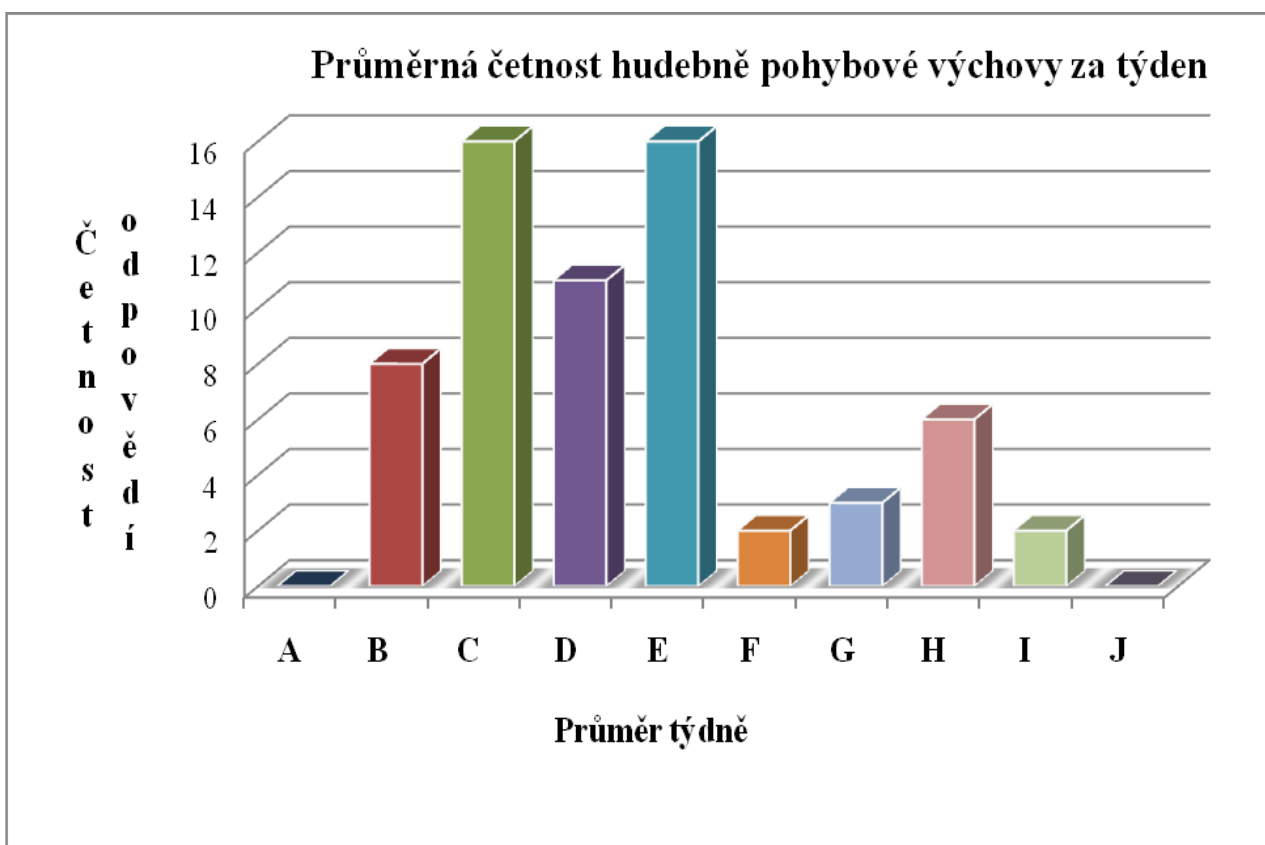
„Kolik času Vám týdně průměrně zabere hudebně pohybová výchova?“ – tak zněla otázka číslo 7. Učitelky si měly uvědomit kolik času průměrně týdně věnují hudebně pohybové výchově. V tabulce jsou popsány detailně časy i počet odpovědí. Možnosti A a J žádná učitelka neoznčila. Nejvíce učitelek (16) se průměrně věnuje 1 hodině až 2 hodinám a 20 minut až 30 minut.

Tabulka č. 7 – Průměrná četnost hudebně pohybové výchovy za týden

Průměr týdně	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, méně než 10 minut	0	0%
B, 10 až 20 minut	8	12,5%
C, 20 až 30 minut	16	25%
D, 30 až 60 minut	11	17,2%
E, 1 hodina až 2 hodiny	16	25%

F, 2 hodiny až 3 hodiny	2	3,1%
G, 3 hodiny až 4 hodiny	3	4,7%
H, 4 hodiny až 5 hodin	6	9,4
I, 5 hodin až 6 hodin	2	3,1%
J, více než 6 hodin	0	0%

Graf k tabulce č. 7

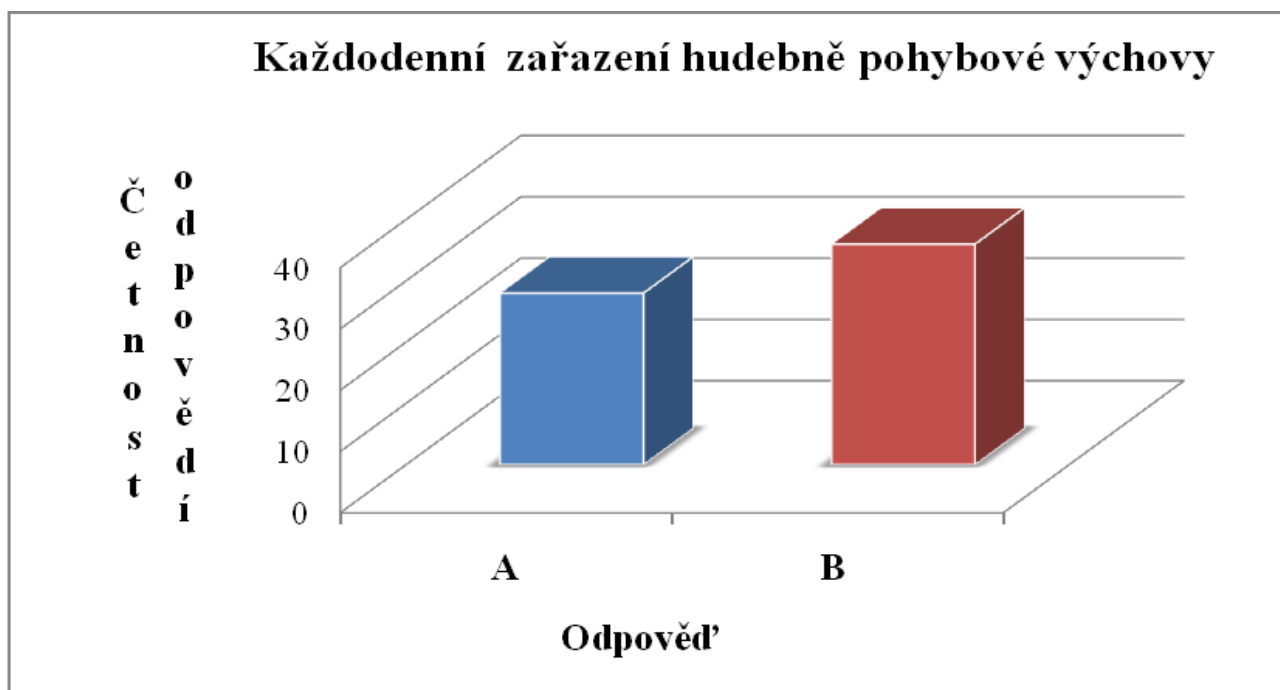
Komentář k otázce č. 8

Touto otázkou jsem si ověřila správnost vyplnění otázky č. 6. Otázka zněla: „*Zařazujete hudebně pohybovou výchovu každodenně?*“. Každodenně hudebně pohybovou výchovu zařazuje 28 učitelek z 64 dotazovaných. Z toho vyplývá, že učitelky odpovídaly na otázku č. 6 a 8 pravdivě. Učitelky shodně zakroužkovaly, že zařazují hudebně pohybovou výchovu pětkrát týdně a že ji zařazují každodenně. Více než polovina učitelek nezařazuje hudebně pohybovou výchovu každodenně. Odpověď B zaznačilo 36 dotázaných učitelek.

Tabulka č. 8 – Každodenní zařazení hudebně pohybové výchovy

Odpověď	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, ano	28	43,7%
B, ne	36	56,3%

Graf k tabulce č. 8

Komentář k otázce č. 9

Otázku č. 9 vypisovaly pouze učitelky, které odpověděly pozitivně na otázku č. 8. Názorů bylo mnoho. Vypsala jsem všechny do tabulky. Některé názory, proč zařazovat hudebně pohybovou výchovu každodenně se opakovaly. Odpovědi jsem seřadila podle počtu opakovaných názorů. Nejvíce učitelek (celkem 14) odpovědělo na otázku: „*Proč denně zařazujete hudebně pohybovou výchovu do programu?*“, protože si ji děti oblíbily a mají ji rády. Deset učitelek zařazuje denně hudebně pohybovou výchovu pro zklidnění dětí. Třetí nejčastější odpovědí na otázku č. 9 se stala odpověď: „*Děti se naučí, co nejvíce písniček a básniček.*“. Všechny důvody, proč zařazovat hudebně pohybovou výchovu každodenně, jsou zajímavé a je dobré se nad nimi zamyslet.

Tabulka č. 9 – Důvod každodenního zařazení hudebně pohybové výchovy

Odpověď	Četnost odpovědi
HPV si oblíbily děti, mají HPV rády.	14
Děti se při HPV zklidní.	10
Děti se naučí, co nejvíce písniček a básniček.	9
Pro radost z pohybu a hudby.	7
Z důvodu odreagování dětí.	7
Vytváří se emocionální zážitky.	7
Lépe si zapamatují básničky a písničky.	7
Děti si ji samy žádají.	5
Rozvíjí se spontánní pohyb.	4
Rozvíjení citové stránky dětí.	3
Soustředí se pak lépe na další činnost.	3
Děti po HPV zaujmou radostnou atmosféru.	2
Snadná motivace	2
Hudba spojená s pohybem snadněji rozvíjí hudební cítění.	2
Rozvíjí koordinaci pohybu a hudby.	1
Děti obdivují krásy zvuku, hlasu.	1
Zařazují ji denně do ranního cvičení.	1
Rozvíjí kladný vztah k hudbě a pohybu.	1
Dá se zařadit kdykoliv během dne.	1
Abychom každý den zpívali, tančili.	1

Užijeme si, co jsme se naučili.	1
Učí se respektovat ostatní.	1
Probouzí hudební cítění.	1
Děti se lehce zabaví.	1
HPV je důležitá pro rozvoj osobnosti.	1

Komentář k otázce č. 10

Na otázku č. 10: „*V čem vidíte hlavní význam hudebně pohybové výchovy u dětí?*“ měly odpovědět již všechny učitelky. Některé učitelky však otázku přeskočily. Přesto se učitelky k otázce č. 10 vyjádřily zodpovědně. V mnoha odpovědích je čitelné, že učitelky chápou důležitost hudebně pohybové výchovy. Opět jsem všechny odpovědi učitelek vypsala do tabulky. K odpovědi jsem také vypsala počet shodných odpovědí. Nejvíce učitelek (celkem 18) napsalo, že hlavní význam hudebně pohybové výchovy vidí v rozvoji hudebně pohybových dovedností. Druhou nejčastější odpovědí (celkem 14 učitelek) se stal názor, že hlavní význam je v rozvoji koordinační činnosti. Třináct učitelek uvedlo, že hlavní význam vidí v tom, že hudebně pohybovou výchovu mají děti rády a ve vlivu na celkový a všestranný rozvoj dítěte. Opět jsou všechny odpovědi důvodem k zamyšlení.

Tabulka č. 10 – Hlavní význam hudebně pohybové výchovy

Odpověď	Četnosti odpovědí
V rozvoji hudebně pohybových dovedností	18
V rozvoji koordinační činnosti	14
Děti ji mají rády.	13
Ve vlivu na celkový a všestranný rozvoj dítěte.	13
V rozvoji estetického cítění.	10
V rozvoji fantazie a představ dětí	10
Děti HPV velmi baví.	8

Děti se učí vnímat rytmus.	7
Děti se učí vyjádřit pohybem.	7
Děti se učí vnímat hudbu.	6
V radosti dětí z činnosti.	6
V rozvoji přirozené hudebnosti	6
HPV je zajímavá.	5
Děti si rychle osvojí nové poznatky.	5
Děti si zdokonalí přirozený pohyb.	4
Děti si upevní plynulé dýchání.	4
Děti si rozvíjí paměť.	4
HPV se dá se zařadit kdykoliv během dne.	4
V rozvoji prostorové orientace	3
V rozvoji kolektivního citění	3
V rozvoji pohybových dovedností	3
V rozvoji sluchového vnímání	2
V rozvoji kreativity	2
Ve vyjádření vlastních pocitů	1
V kráse melodie, tónech v hudbě	1
Přispívá duši i tělu.	1
Dětem nezbyvá čas na agresivní a velmi uvolněné chování.	1
Dítě se psychicky i fyzicky uvolní.	1
Ve sladění pohybu s hudbou.	1
Ve využití hudby jako výrazového prostředku.	1

Děti se učí vnímat prostředí kolem sebe, zařazení se do prostoru, prostorové orientaci, sociálním kontaktům, mezilidským vztahům, ohleduplnosti, odpovědnému vztahu k práci, protože jejich hra je určitou formou práce.	1
V rozšíření pohybového rozsahu.	1
V probouzení elementárního tanečního cítění.	1
Připraví děti na další činnost.	1
Snadná motivace	1
Předškolní děti vnímají a prožívají hudbu nejčastěji prostřednictvím pohybu.	1

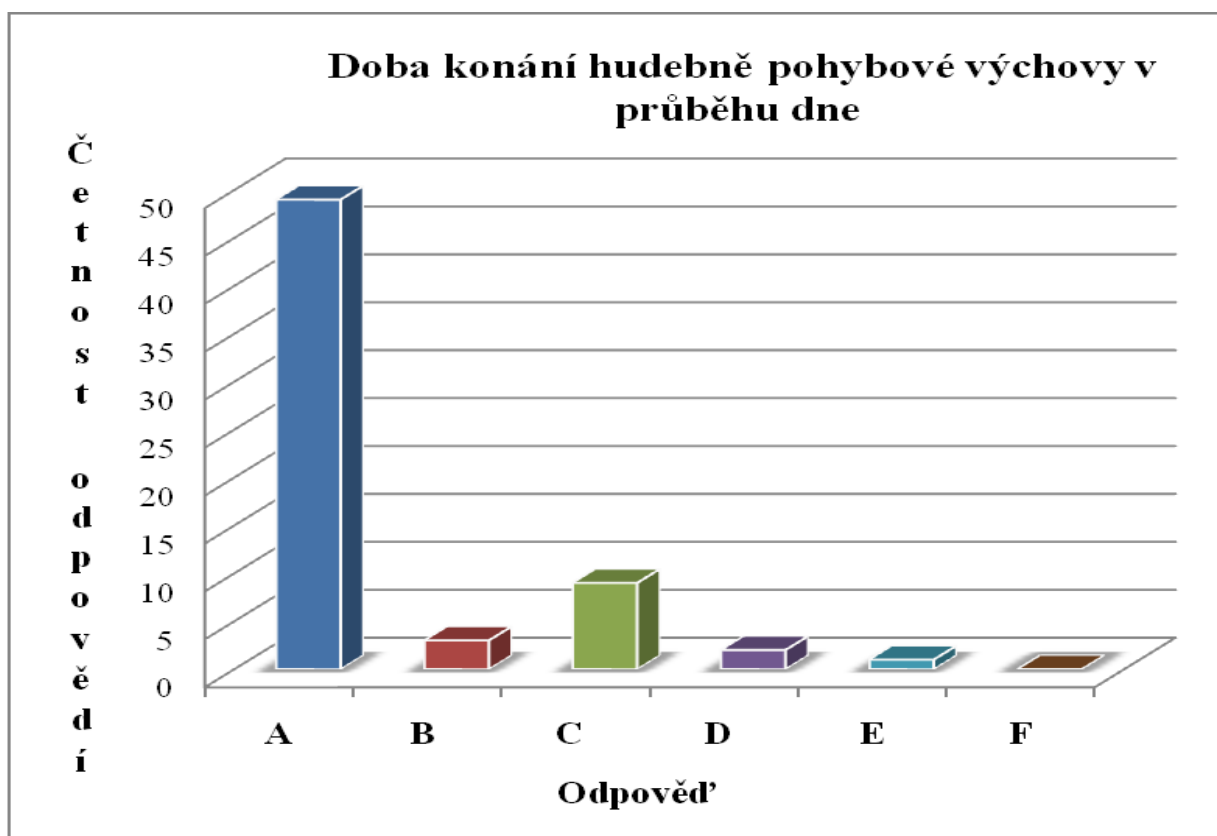
Komentář k otázce č. 11

Zajímalo mě, kdy nejčastěji k hudebně pohybové výchově dochází. Z tohoto důvodu jsem do dotazníku zařadila otázku č. 11, která zní: „*V kterou dobu zařazujete nejčastěji hudebně pohybovou výchovu?*“. Domnívala jsem se, že nejvíce učitelek již hudebně pohybovou výchovu zařazuje kdykoliv během dne, třeba i aktuálně na přání dětí. Moje domněnka se potvrdila. Kdykoliv během dne zařazuje hudebně pohybovou výchovu 49 učitelek z 64 dotázaných. Jedna paní učitelka mě dopsala k odpovědi hned ráno, že hudebně pohybovou výchovu zařazuje vždy do ranního cvičení. Celkem tři učitelky ji tedy zařazují hned ráno. 9 učitelek zařazuje hudebně pohybovou výchovu pouze v řízené aktivitě. Při pobytu na zahradě bychom činnosti z hudebně pohybové výchovy našli u dvou učitelek. Jedna učitelka zařazuje hudebně pohybovou výchovu pouze odpoledne.

Tabulka č. 11 – Doba konání hudebně pohybové výchovy v průběhu dne

Část dne	Četnosti odpovědí	Procentuální vyjádření
A, kdykoliv během dne	49	76,6%
B, hned ráno	3	4,7%
C, během řízené aktivity	9	13,9%
D, při pobytu na zahradě	2	3,1%
E, odpoledne	1	1,6%
F, jiná odpověď	0	0%

Graf k tabulce č. 11

Komentář k otázce č. 12

Abych zjistila, jaké možnosti a podmínky mateřská škola nabízí učitelkám při rozvoji tvořivosti hudebně pohybové výchovy, tázala jsem se učitelek: „*Které hudební nástroje máte ve své třídě?*“. Osobně preferuji, aby klavír stál a byl používán v každé třídě. Z výzkumu jsem se

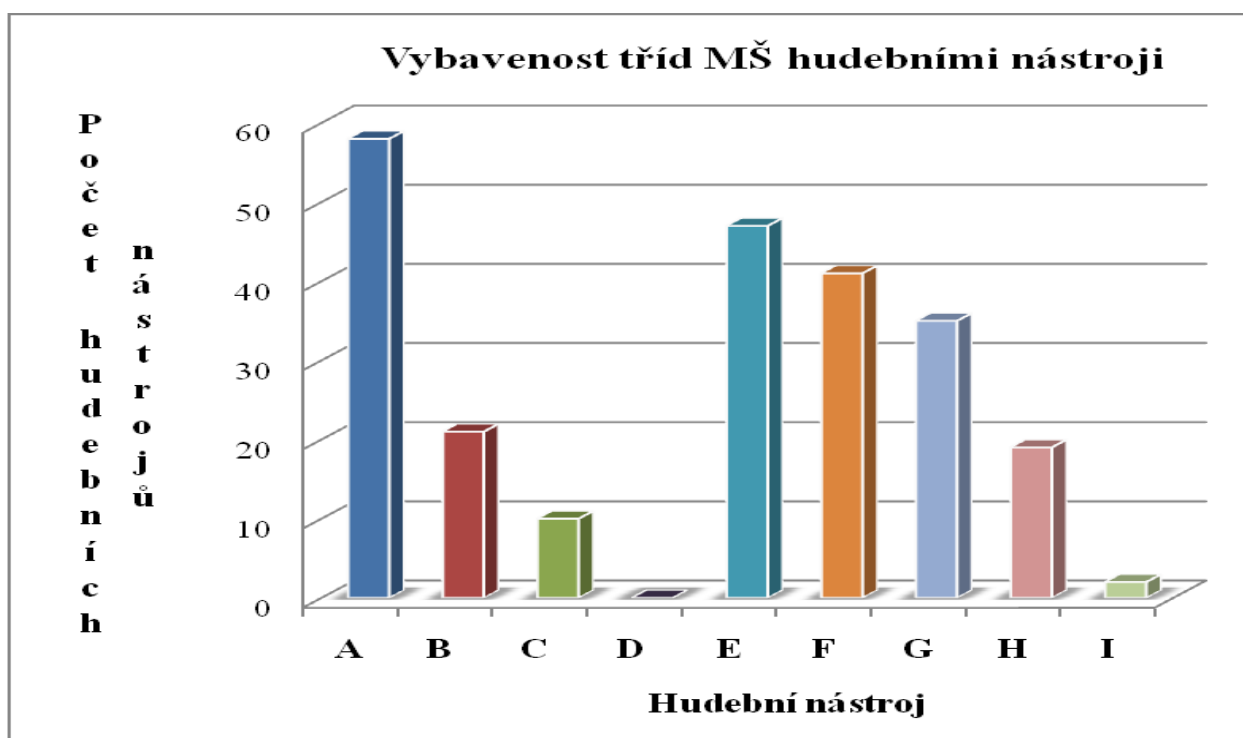
dozvěděla, že klavír chybí 6 učitelkám. Tzn., že klavír ve třídě stojí 58 učitelkám z 64 dotazovaných. Druhým nejčastějším nástrojem, který se ve třídách objevuje, je zobcová flétna. Celkem ji má ve třídě 47 učitelek. Myslela jsem si, že zobcová flétna, pro svoji nízkou pořizovací cenu bude v každé třídě. Podobnými nástroji jsou metalofon, xylofon a zvonkohra. Zvonkohru vlastní 41 učitelek, metalofon 35 učitelek a xylofon 19 učitelek. Celkem 21 učitelek má ve třídě casio. Učitelky, které zaznačily, že nemají klavír, mají alespoň ve třídě casio. I když patří kytara k dětem oblíbeným nástrojům, má ji ve své třídě pouze 10 učitelek. Překvapilo mě, že v jedné třídě vlastní pro do této doby neznámý nástroj, jenž se nazývá kantela. Dle mého názoru nástroj mnoho lidí nezná, proto jsem jeho fotografii a stručný popis zařadila jako jednu z příloh. Druhým nástrojem, který se objevuje u jedné učitelky je pentatonická flétna. Zarazila mě skutečnost, že ani v jedné třídě nejsou housle.

Tabulka č. 12 – Vybavenost tříd MŠ hudebními nástroji

Hudební nástroj	Počet hudebních nástrojů v MŠ	Procentuální vyjádření
A, klavír	58	24,9%
B, casio	21	9%
C, kytara	10	4,3%
D, housle	0	0%
E, zobcová flétna	47	20,2%
F, zvonkohra	41	17,6%
G, metalofon	35	15%
H, xylofon	19	8,1%
I, jiný nástroj*	2	0,9%

*jiný nástroj = kantela 1 ks, pentatonická flétna 1 ks

Graf k tabulce č. 12

Komentář k otázce č. 13

Otázka č. 13 se také týká hudebních nástrojů. Jedna věc je nástroj vlastnit, druhá věc je nástroj používat, umět na něj zahrát. Ptala jsem se dotazovaných učitelek: „*Které hudební nástroje využíváte při hudebně pohybové výchově?*“. Klavír využívá 58 učitelek. Zvonkohra je druhým nejčastějším nástrojem, který učitelky využívají. Celkem zvonkohru využívá 39 učitelek. Zobcovou flétnu využívá 36 učitelek, casio 14 učitelek, xylofon 13 učitelek, metalofon 12 učitelek. Kytaru využívá při hudebně pohybové výchově pouze 9 učitelek. Kantela a pentatonickou flétnu paní učitelka, která nástroje vlastní, využívá.

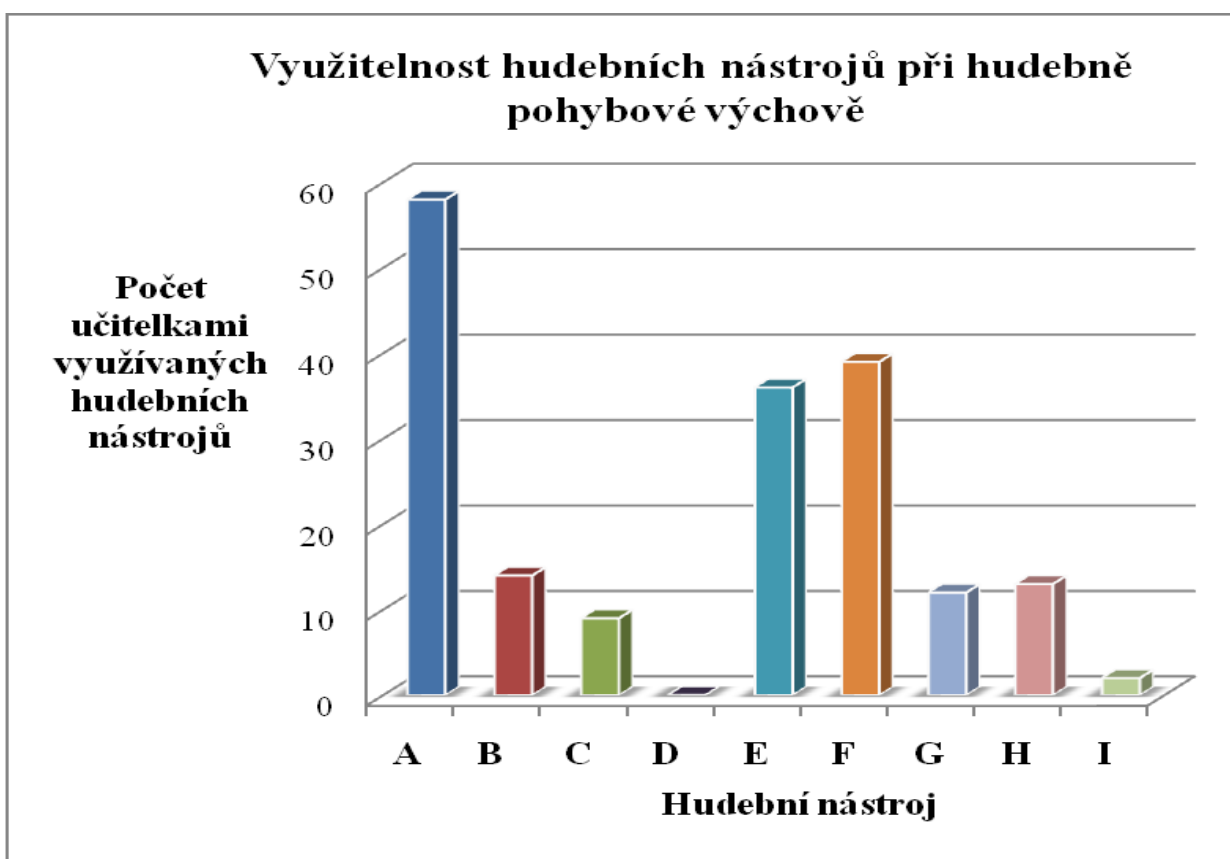
Tabulka č. 13 – Využitelnost hudebních nástrojů při hudebně pohybové výchově

Hudební nástroj	Počet využívaných nástrojů v MŠ	Procentuální vyjádření
A, klavír	58	31,7%
B, casio	14	7,7%

C, kytara	9	4,9%
D, housle	0	0%
E, zobcová flétna	36	19,7%
F, zvonkohra	39	21,2%
G, metalofon	12	6,6%
H, xylofon	13	7,1%
I, jiný nástroj*	2	1,1%

*jiný nástroj = kantela 1 ks, pentatonická flétna 1 ks

Graf k tabulce č. 13

Komentář k otázce č. 14

I když v předškolním věku pravděpodobně neobjevíme ve své třídě virtuosa, myslím, že je kladem, když si dítě nástroj osahá, když se na nástroj pokusí hrát. Dítě nemusí hrát žádnou

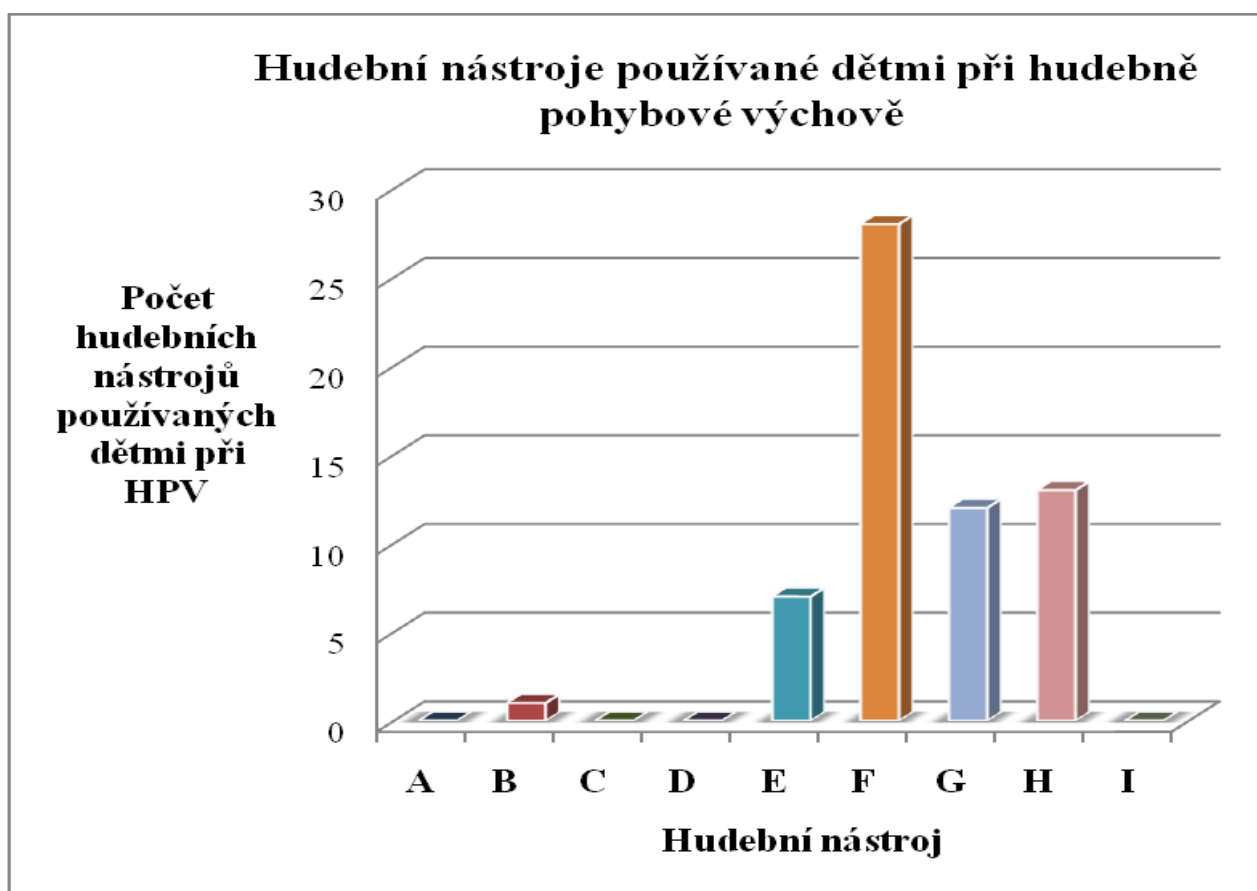
skladbu či umět hnedka zahrát konkrétní píseň. Dítě může improvizovat a tím rozvíjet svou tvořivost. Z vlastní zkušenosti vím, že děti velmi zaujme objevování a zkoumání nástroje i samotná „hra na nástroj“. Zajímavé bývá, když jedno dítě zkouší hrát např. na klavír, druhé má hrát např. na dřívka a další dvě děti mají zkusit něco vhodného k hudbě zatancovat. Ostatní děti sedí jakoby v hledišti a děti tvořící – vystupující pak ocení potleskem. Odpovědi učitelek pro mě znamenaly zklamání. Otázka č. 14 zní: „*Na které hudební nástroje hrají Vaše děti?*“. Nejvíce dětí zkouší hrát na jednoduché nástroje – zvonkohru (28), metalofon (13), xylofon (12). Šokovalo mě, že na tak jednoduchý nástroj jako je zobcová flétna, se hraje pouze v sedmi třídách mateřských škol. V jedné třídě děti zkouší hrát na casio. Ostatní nástroje (klavír, housle, kytara) zůstávají pro děti tabu. Hraje na ně pouze učitelka.

Tabulka č. 14 – Hudební nástroje používané dětmi při hudebně pohybové výchově

Hudební nástroj	Počet hudebních nástrojů používaných dětmi	Procentuální vyjádření
A, klavír	0	0%
B, casio	1	1,6%
C, kytara	0	0%
D, housle	0	0%
E, zobcová flétna	7	11,5%
F, zvonkohra	28	45,9%
G, metalofon	12	19,7%
H, xylofon	13	21,3%
I, jiný nástroj*	0	0%

*jiný nástroj = kantela 1 ks, pentatonická flétna 1 ks

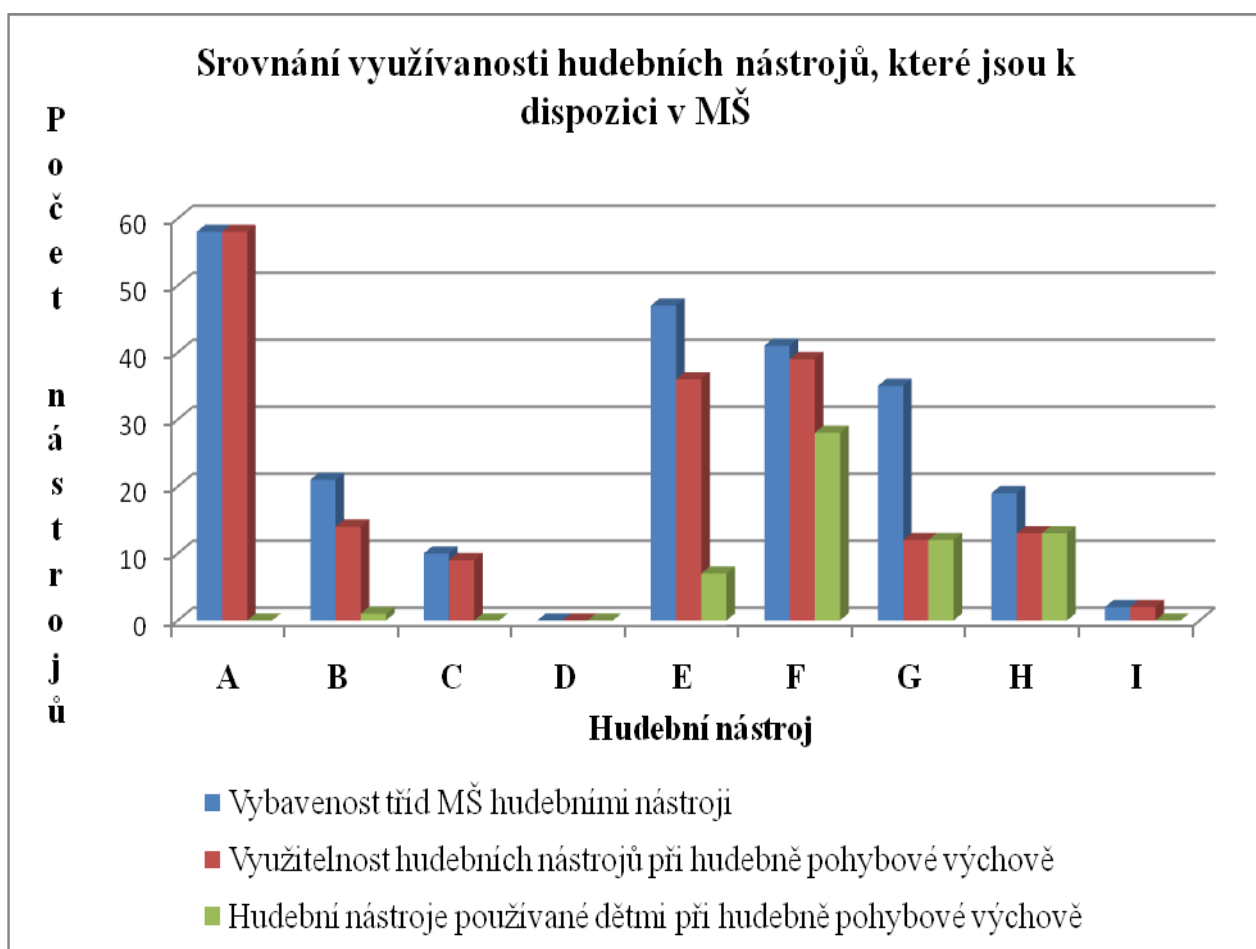
Graf k tabulce č. 14

Komentář k srovnávacímu grafu tabulek 12 až 14

Pro lepší orientaci problému jsem srovnala získané údaje z otázek 12 až 14. Modrou barvou jsou zbarvené grafy, které značí hudební nástroje objevující se ve třídách MŠ. Červeně jsou zaznačeny nástroje, které používá při hudebně pohybové výchově učitelka, a zeleně jsou vyznačeny nástroje, které při hudebně pohybové výchově používají děti. Jsem ráda, že na všechny vlastní klavíry, učitelky hrají či je používají při hudebně pohybové výchově. Překvapila mě flétna. Myslela jsem si, že pro její jednoduchou manipulaci a finanční nenáročnost, budou sloupce grafu dosahovat až na počet 64.

Srovnávací graf tabulek č. 12 až 14

Komentář k otázce č. 15

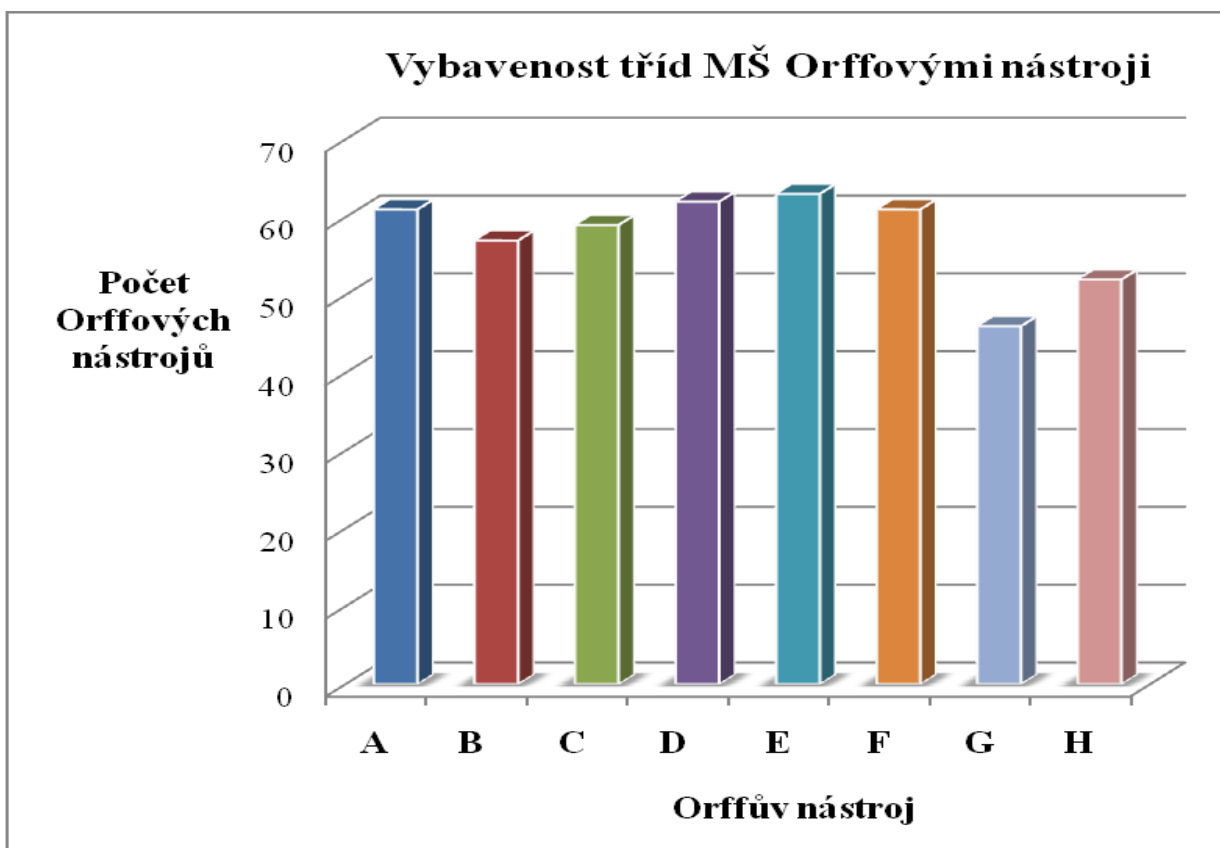
Obsazení třídy mateřských škol v Olomouckém kraji mě kladně potěšilo. Otázkou č. 15 jsem se ptala: „*Které Orffovy nástroje máte ve své třídě?*“. Dřívka chybí pouze jedné učitelce. Celkem 63 učitelek vlastní v rámci třídy dřívka, 62 učitelek činelky, 61 bubínek, 59 bubínek s tamburínou, 57 tamburínu a 46 učitelek má v rámci své třídy rumbakouli. Potěšilo mě, že učitelky vypisovaly i jiné nástroje, které ve třídě mají. Jedná se o tyto nástroje – rolničky, rourkový bubínek, dřevěný blok, kastaněty, ozvučná dřívka, zvonek, drhlo.

Tabulka č. 15 – Vybavenost tříd MŠ Orffovými nástroji

Orffův nástroj	Počet Orffových nástrojů	Procentuální vyjádření
A, bubínek	61	13,2%
B, tamburína	57	12,4%
C, bubínek s tamburínou	59	12,8%

D, činelky		62	13,4%
E, dřívka		63	13,7%
F, trianl		61	13,2%
G, rumbakoule		46	10%
H, jiný nástroj		52	-----
	rolničky	16	3,5%
	rourový bubínek	12	2,6%
	dřevěný blok	8	1,7%
	kastaněty	8	1,7%
	ozvučná dřívka	3	0,7%
	zvonek	3	0,7%
	drhlo	2	0,4%

Graf k tabulce č. 15

Komentář k otázce č. 16

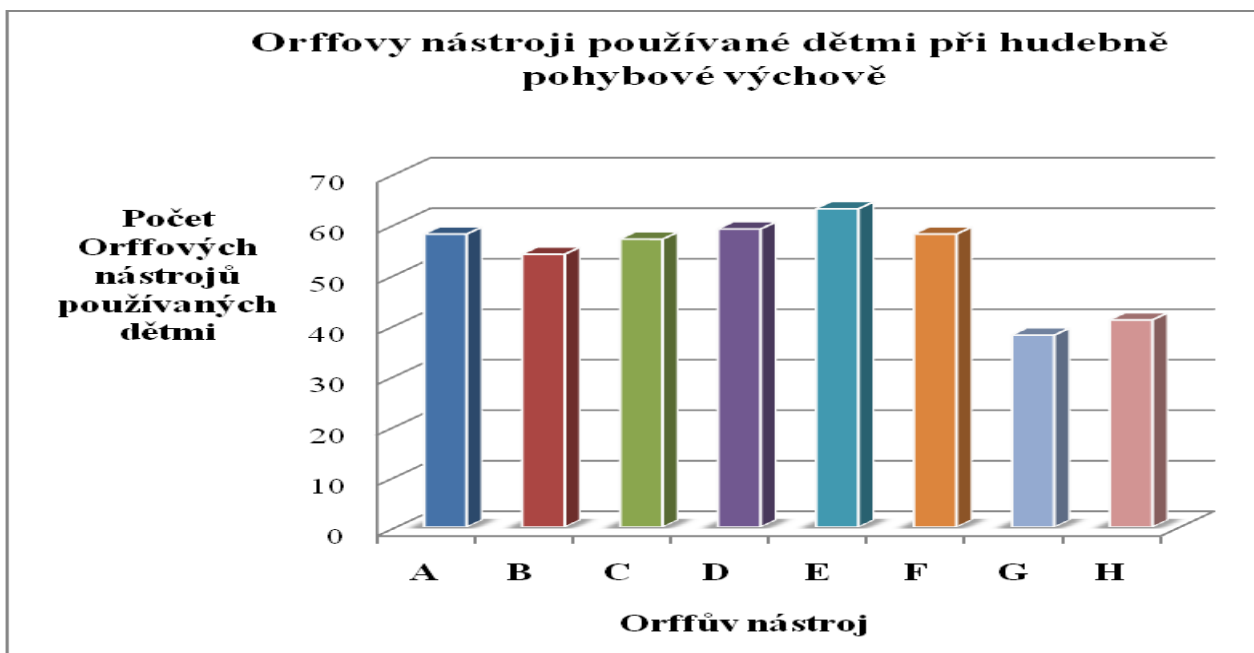
Jak můžeme vidět v tabulce č. 16, děti většinou Orffovy nástroje při hudebně pohybové výchově používají. Dřívka jsou používána dětmi pod vedením 63 učitelek, činelky pod vedením 59 učitelek, triangel a bubínek pod vedením 58 učitelek, bubínek s tamburínou pod vedením 57 učitelek, tamburína pod vedením 54 učitelek a rumbakoule pod vedením 38 učitelek. Učitelky opět vypisovaly i jiné nástroje. Všechny odpovědi na otázku: „*Na které Orffovy nástroje hrají Vaše děti ve třídě*“ jsou zaznamenány v tabulce a grafu č. 16. Na otázku odpovědělo všech 64 učitelek.

Tabulka č. 16 – Orffovy nástroje používané dětmi při hudebně pohybové výchově

Orffův nástroj	Počet Orffových nástrojů používaných dětmi	Procentuální vyjádření	
A, bubínek	58	13,6%	
B, tamburína	54	12,6%	
C, bubínek s tamburínou	57	13,2%	
D, činelky	59	13,7%	
E, dřívka	63	14,7%	
F, triangel	58	13,6%	
G, rumbakoule	38	8,9%	
H, jiný nástroj	41	-----	
	rolničky	14	3,3%
	rourový bubínek	11	2,6%
	dřevěný blok	6	1,4%
	kastaněty	8	1,9%
	ozvučná dřívka	0	0%

	zvonek	0	0%
	drhlo	2	0,5%

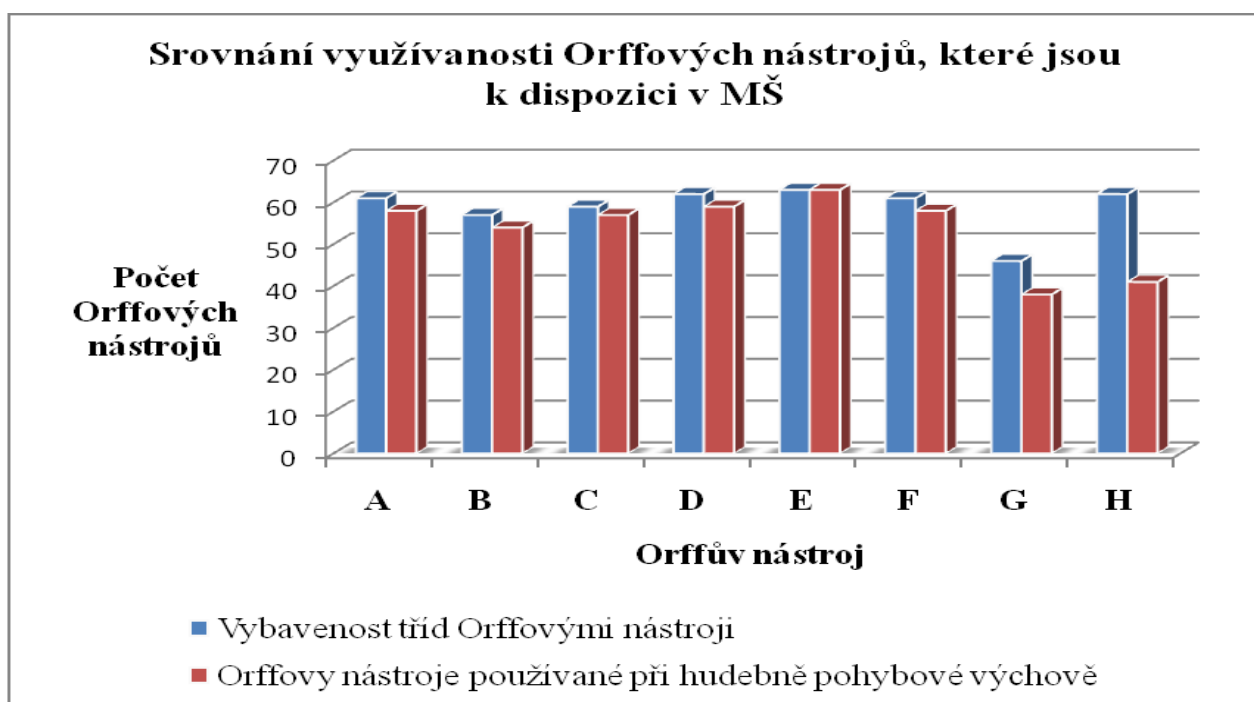
Graf k tabulce č. 16:

Komentář k srovnávacímu grafu tabulek 15 a 16

Tento graf je již mnohem optimističtější než srovnávací graf k tabulkám 12 až 14. Na grafu je znát, že děti Orffovy nástroje k tvořivé činnosti při hudebně pohybové výchově využívají. Nejvíce používány a tudíž i ve třídách vlastníci je nástroj pojmenováváný termínem dřívka. Je celkem ve třídách od 63 učitelek a hrají na ně děti pod vedením 63 učitelek.

Srovnávací graf tabulek č. 15 až 16

Komentář k otázce č. 17

Otázka č. 17 zněla: „*Kterých netradičních hudebních nástrojů s dětmi využíváte?*“. Tato otázka vypovídá o tvořivosti učitelky i dětí. Zarazilo mě, že 25 učitelek otázku přeskočilo, proškrtlo, zkrátka nezodpovědělo. Učitelky, které odpověděly, odpověděly zodpovědně a z jejich nápadité nabídky jsem si rozšířila obzory ohledně konkrétních netradičních hudebních nástrojů. Mnoho učitelek (15) s dětmi netradiční nástroje vyrábí a poté je při hudebně pohybové výchově používá. Skořápky ořechů využívá pro hudebně pohybové aktivity 14 učitelek. Další nástroje jsou vypsány v tabulce, stejně jako počet odpovědí, které značí, kolik učitelek s dětmi konkrétní netradiční hudební nástroj používá.

Tabulka č. 17 – Využití netradičních hudebních nástrojů

Odpověď	Počet odpovědí	Procentuální vyjádření
Nezodpovězeno	25	21%
Nástroje vyrobené dětmi	15	12,6%
Skořápky ořechů	14	11,8%
Krabičky s různými náplněmi	4	3,4%
Dřevěné kostky	9	7,6%

Nevyužívají	8	6,7%
Plechovky jako bubínky	7	5,9%
Obaly od Kinder vajíček naplněné korálky či jinou náplní	7	5,9%
Plechovky plněné pískem	7	5,9%
Vlastní tělo	5	4,2%
Chrastítka vytvořená dětmi	4	3,4%
Chrastítka s luštěninami	4	3,4%
Vajíčka	3	2,5%
Dřevěné tyčky	2	1,7%
Nádobí – lžičky, vařečky, pokličky	2	1,7%
Kelímky s věcmi	1	0,8%
Rytmičké nástroje s dětmi vyrobené	1	0,8%
Dřevěné hudební nástroje zakoupené na hudebních seminářích	1	0,8%

Komentář k otázce č. 18

V otázce č. 18 jsem se učitelek ptala: „*Skládáte někdy s dětmi písničku?*“ Většina učitelek (skoro polovina) odpověděla, že ne, děti písničky neskládají. Celkem 22 učitelek z 64 dotazovaných uvedlo, že písničky s dětmi skládají. Otázku přeskočilo, nevyplnilo 6 učitelek. K otázce dvě učitelky dopsaly, že děti písničky skládají jen občas. Jedna paní učitelka se „pochlubila“, že nedávno složily píseň na téma ovoce a zelenina. Jedna učitelka skládá písně pro děti sama a jedna s dětmi tvoří rýmy a zhudebňuje texty.

Tabulka č. 18 – Využití kreativity dětí při tvorbě písniček

Odpověď	Počet odpovědí	Procentuální vyjádření
Ano, děti písničky skládají.	22	34,4%
Ne, děti písničky neskládají.	31	48,1%

Nezodpovězeno	6	9,4%
Děti skládají jen občas.	2	3,1%
Ano, děti nedávno složily písničku na ovoce a zeleninu.	1	1,6%
Písničky skládám jen já.	1	1,6%
Při tvoření rýmu děti zhudebňují texty.	1	1,6%

Komentář k otázce č. 19

Otázkou č. 19 jsem se ptala: „*Vymyslely si děti někdy samostatně taneček?*“. Kladně mě překvapilo, že 36 učitelek odpovědělo pozitivně, tedy „ano“. Z 64 dotazovaných učitelek odpovědělo záporně, tedy „ne, děti tanečky nevymýšlí“ 12 učitelek. Otázku přeskočilo, nevyplnilo celkem 9 učitelek. Celkem čtyři učitelky připsaly, že děti improvizují na hudbu. Jedna učitelka informovala, že hodně dětí z její třídy navštěvuje taneční kroužky. Taneční prvky z těchto kroužků ukazují ostatním dětem a mnohdy si vytváří i svůj vlastní taneček. Jedna učitelka uvedla, že vymýšlí obměny pohybů k písním a jedna uvedla, že pod vedením učitelky dokážou děti obohatit pohyb o další prvky.

Tabulka č. 19 – Využití kreativity dětí při tvorbě tanečků

Odpověď	Počet odpovědí	Procentuální vyjádření
Ano, děti tanečky vymýšlí.	36	56%
Ne, děti tanečky nevymýšlí.	12	18,5%
Nezodpovězeno	9	14%
Děti pouze improvizují na hudbu.	4	6,3%
Ano, děti využívají prvků z tanečních kroužků, které hojně navštěvují.	1	1,6%

Objevují se jen obměny pohybu k písňím	1	1,6%
Pod vedením učitelky dovedou pohyb obohatit o další prvky	1	1,6%

Komentář k otázce č. 20

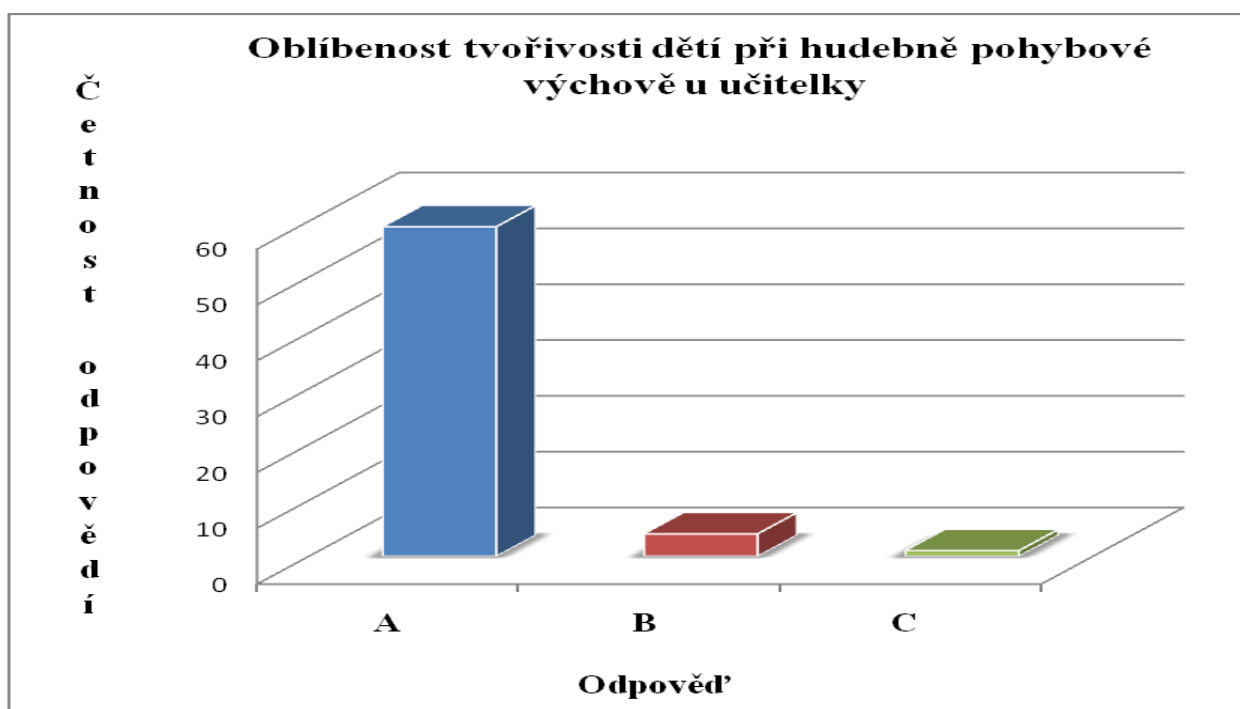
Na radost z tvořivosti dětí jsem se ptala již na počátku dotazníku. Teď se ptám otázkou č. 20 malinko jinak: „*Využíváte ráda tvořivost dětí při hudebně pohybové výchově?*“ Odpověď ano, tvořivost ráda využívám, zaznačilo 59 učitelek, 4 učitelky zakroužkovaly možnost ne, tvořivost dětí nevyužívám a jedna učitelka dopsala jinou odpověď. Napsala, že v omezené míře tvořivost využívá.

Tabulka č. 20 – Oblíbenost tvořivosti dětí při hudebně pohybové výchově u učitelky

Odpověď	Počet odpovědí	Procentuální vyjádření
Ano, tvořivost ráda využívám	59	92,1%
Ne, tvořivost nevyužívám	4	6,3%
Jiná odpověď*	1	1,6%

*jiná odpověď = v omezené míře ano

Graf k tabulce č. 20

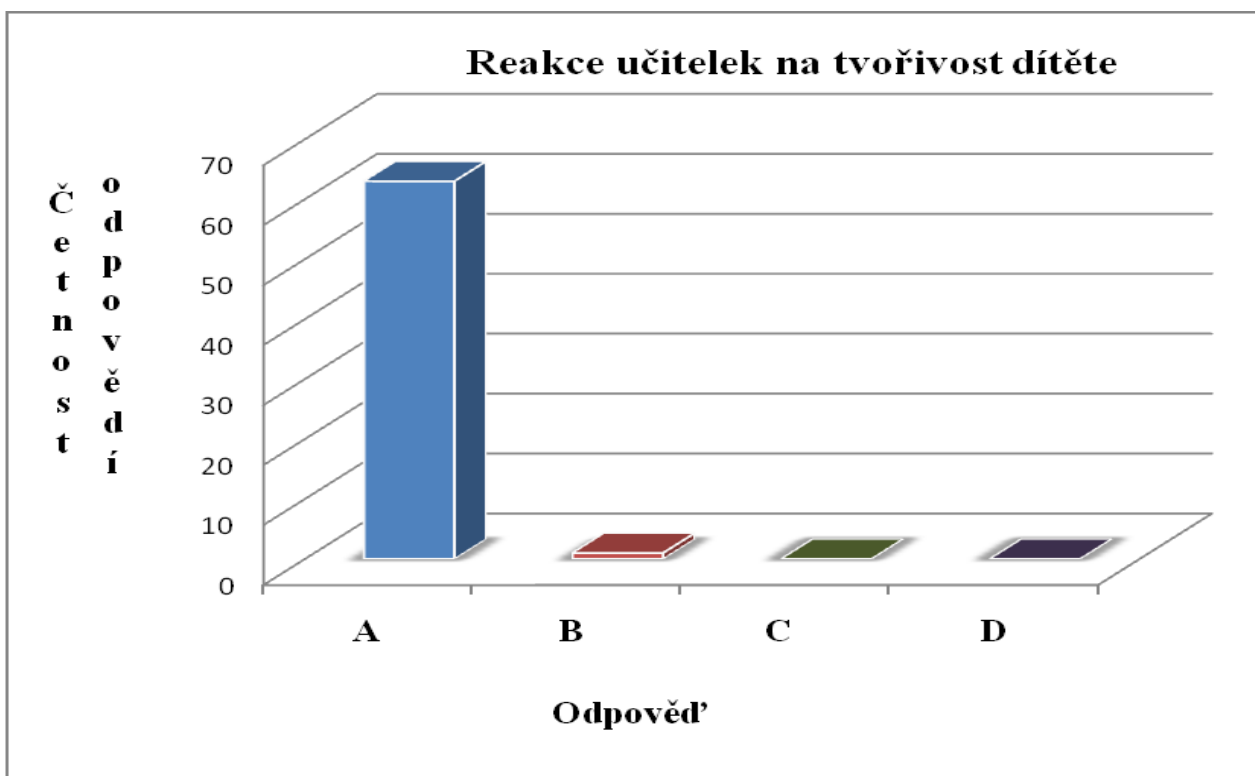
Komentář k otázce č. 21

Poslední dvacátou první otázkou se stala otázka: „*Když dítě v mateřské škole vymýšlí vlastní popěvky, tance, hudebně pohybové ztvárnění, posloucháte ho se zájmem nebo si jej nevšímáte?*“. Většina učitelek (celkem 63) odpověděla, že poslouchá dítě se zájmem. Jedna učitelka se přiznala, že si dítěte nevšímá. Ani jedna z dotazovaných učitelek si nevybrala možnost, že dítěti činnost zakazuje, okřikuje ho a taktéž ani jedna učitelka nevybrala možnost, že je raději, když dítě nic nevymýšlí.

Tabulka č. 21 – Reakce učitelek na tvořivost dítěte

Odpověď	Četnost odpovědí	Procentuální vyjádření
A, poslouchám dítě se zájmem	63	98,4%
B, nevšímám si dítěte	1	1,6%
C, dítěti činnost zakazuji, okřikuji ho	0	0%
D, jsem raději, když dítě nic nevymýšlí	0	0%

Graf k tabulce č. 21

7 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Na začátku výzkumu jsem nastolila **dva problémy výzkumu**. Prvním byla otázka, zda učitelky rády využívají tvořivost dětí. Lze říci, že učitelky mateřských škol v Olomouckém kraji jsou pozitivně nakloněny tvořivosti dětí v rámci hudebně pohybové výchovy. Většina učitelek tvořivost dětí ráda využívá. Zajímalo mě, zda učitelky mají dostatek možností a podmínek pro rozvíjení tvořivosti v rámci hudebně pohybové výchovy. Z výzkumu vyplývá, že ve většině školek jsou ucházející podmínky. Jen je škoda, že učitelky možností nevyužívají v prospěch rozvoje tvořivosti dětí.

Stanovila jsem si dvě hypotézy:

H1: „Učitelky s praxí méně než 20 let jsou tvořivější při pedagogické práci než učitelky s praxí více než 20 let.“

Komentář k hypotéze č. 1

Abych mohla hypotézu vyvrátit či potvrdit, čerpala jsem z odpovědí otázky č. 2 a otázky č. 20. Z otázky č. 1 jsem si zjistila, že učitelek s praxí více než 20 let odpovídalo 29 a učitelek s praxí méně než 20 let odpovědělo celkem 35 učitelek. Na otázku č. 2 odpovědělo všech 64 učitelek. Odpověď (tvořivost vždy ráda využívám) zaznačilo 6 učitelek s praxí více než 20 let a 16 učitelek s praxí méně než 20 let. Odpověď („spíše ano“) si vybralo 23 učitelek s praxí více než 20 let a 19 učitelek s praxí méně než 20 let. Možnost c a d si nevybrala žádná z učitelek. Z výše uvedených vyplývá, že opravdu učitelky s praxí méně než 20 let využívají raději tvořivost při pedagogické práci než učitelky s praxí více než 20 let.

ot. č. 2	Učitelky s praxí více než 20 let	Učitelky s praxí méně než 20 let
Vždy ano	6	16
Spíše ano	23	19
Spíše ne	0	0
Rozhodně ne	0	0
Celkem učitelek	29	35

Otázkou č. 20 jsem si znovu data ověřila. Na otázku odpovědělo všech 64 učitelek. Možnost ano, tvořivost ráda využívám, zaznačilo 24 učitelek s praxí více než 20 let a 35 učitelek s praxí méně než 20 let. Možnost ne, tvořivost nevyžívám, zaznačily celkem 4 učitelky s praxí více než 20 let a 0 učitelek s praxí méně než 20 let. Jedna učitelka s praxí více než 20 let dopsala,

že tvořivost využívá jen v omezené míře. Z uvedených čísel je patrné, že učitelky s praxí méně než 20 let využívají raději tvořivost při pedagogické práci než učitelky s praxí více než 20 let.

ot. č. 20	Učitelky s praxí více než 20 let	Učitelky s praxí méně než 20 let
Ano, tvořivost ráda využívám	24	35
Ne, tvořivost nevyžívám ráda	4	0
V omezené míře ano	1	0
Celkem učitelek	29	35

Tzn., že hypotéza č. 1 platí – **potvrzují ji**.

H2: Učitelky mají raději hudebně pohybovou výchovu než děti z jejich třídy.

Komentář k hypotéze č. 2

Abych potvrdila či vyvrátila hypotézu číslo 2, použila jsem zjištěných dat z otázek 4 a 5. Na obě otázky odpověděly všechny dotazované učitelky. Zjistila jsem, že oblíbenost hudebně pohybové výchovy je shodná u učitelek i u dětí (celkem 29 učitelek i dětí). Proto nemůžu hypotézu potvrdit a tudíž ji **vyvracím**. Nová hypotéza by zněla: „Učitelky mají stejně rády hudebně pohybovou výchovu jako děti z jejich třídy.“

Závěr

Za největší přínos diplomové práce považuji rozšíření teoretických znalostí z oblasti tvořivosti a hudebně pohybové výchovy u dětí v předškolním věku. Problematika rozvoje tvořivosti u dětí předškolního věku mě vždy zajímala a zajímat vždy bude. Dítěti v rozvoji osobnosti daleko více prospěje, když se k výsledku dobere samo, když něco samo vytvoří, než když dítěti vše předložíme hotové.

V empirické části jsme zmapovaly zařazenost hudebně pohybové výchovy do každodenních činností. Mrzí mě, že metodou dotazníku a analýzou získaných dat jsme zjistily, že je stále více učitelek, které nezařazují hudebně pohybovou výchovu do činnosti dětí denně. Získaly jsme i potřebná data k potvrzení či vyvrácení hypotéz. Ve vztahu k rozvoji tvořivosti je hudebně pohybová výchova využívaná učitelkami málo. Podmínky mateřských škol se liší. Lze však shrnout, že většina škol je dobře zásobena Orffovými nástroji. Ne všechny učitelky však využívají dobrých podmínek pro rozvoj tvořivosti v rámci předškolního vzdělávání. Zajímavé pro mě byly i názory učitelek proč zařazovat hudebně pohybovou výchovu do každodenních činností a názory na hlavní přínos hudebně pohybové výchovy. Inspirací pro mě byla otázka č. 17 z dotazníku, která se týkala nápaditosti netradičních nástrojů. Jelikož jsem dotazníky přinášela i odnášela do a z mateřských škol osobně, zmapovala jsem si přístup různých učitelek i provozních pracovníků.

Práce mi přinesla velké množství zajímavých informací, které obohatily a doplnily mé prozatímní vědomosti. I když se snažím tvořivost v hudebně pohybové výchově u dětí v mé třídě rozvíjet, obohatila mě práce novými nápady a některé hned vyzkouším.

Seznam použité literatury a pramenů

- BURIÁNOVÁ, J., JAKOUBKOVÁ, V., NÁDVORNÍKOVÁ, H. a kol. *Metodické listy pro předškolní vzdělávání*. Praha: RAABE, 2002. ISBN 80-86307-03-4.
- ČÍŽKOVÁ ŠIMÍČKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vydání. Olomouc: UP Olomouc, 2005. ISBN 80-244-0629-2.
- DRÁBEK, V. *Tvořivost a integrace v receptivní hudební výchově*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 1998. ISBN 0862-4461.
- GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. *Vzdělávací program Začít spolu*. 1. vydání Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-815-5.
- HAVLÍNOVÁ, M., VENCÁLKOVÁ, E. (eds.) a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. 2. vydání. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-061-5.
- HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vydání. Olomouc: UP Olomouc, 2005. ISBN 80-244-1237-3.
- HURDOVÁ, E. *Náměty pro hudebně pohybové činnosti v mateřské škole*. Praha: Pražské centrum vzdělávání pedagogických pracovníků, 1992.
- KULHÁNKOVÁ, E. *Hry říkadla a písně*. Praha: Pražské centrum vzdělávání pedagogických pracovníků, 1992.
- KURKOVÁ, L. *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu*. 1. vydání. Praha: SPN, 1981. ISBN 14-649-81.
- MIHULE, J., KOVAŘÍK, V. *Hudební výchova II – Hudba a její svět*. 1. vydání. Praha: SPN, 1985. ISBN 14-505-85.
- MIKLÁNKOVÁ, L. *Hudba jako prostředek motivace a iniciace žáka v tělesné výchově*. 1. vydání. Olomouc: UP Olomouc, 2007. ISBN 978-80-244-1691-5.
- MIŠURCOVÁ, V. *Hry se zpěvem*. 7. vydání. Praha: SPN, 1981. ISBN 14-132-81.
- MIŠURCOVÁ, V. a kol. *Hudebně pohybová výchova dětí předškolního věku*. 1. vydání. Praha: SPN, 1965. ISBN 14-021-65.
- PETRŽELA, Z. *Veselé písničky*. 2. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-328-4.

PLACHÁ, Z. *Příprava dětí se speciálními vzdělávacími potřebami na zahájení povinné školní docházky*. Bakalářská práce. Olomouc, 2008.

PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z obecné psychologie II*. 1. vydání. Olomouc: UP Olomouc, 2004. ISBN 80-244-0963-1.

POKORNÝ, J. *Psychologie tvořivého myšlení*. 1. vydání. Brno: MSD, spol. s.r.o., 2005. ISBN 80-7355-027-X.

PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-584-9.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 4. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 2004. ISBN 80-87000-00-5.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. 2. vydání. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

STIBOROVÁ, Z. *Hudebně pohybové hry*. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. ISBN 80-7042-104-5.

ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola. Teorie a praxe I*. 1. vydání. Olomouc: UP Olomouc, 2004. ISBN 80-244-0945-8.

ŠVANDOVÁ, L. *Taneční výchova pro předškolní děti*. 1. vydání. Praha: Edice pohyb, 2007. ISBN 978-80-7068-210-4.

VÁŇOVÁ, H. *Hudební tvořivost žáků mladšího školního věku*. 1. vydání. Praha: Editio Supraphon, 1989. ISBN 02-199- 89.

ZENKL, L. *ABC hudební nauky*. 6. vydání. Praha: Editio Supraphon, 1991. ISBN 80-7058-284-7.

ZEZULA, J., JANOVSÁ, O., KURKOVÁ, L., BUDÍK, J. *Hudební výchova v mateřské škole /metodika/*. 2. vydání. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-04-24939-6.

Zákon č. 561/2004 Sb. – Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Seznam příloh

- A. 3 vyplněné dotazníky
- B. Kantela

DOTAZNÍK Č. 1

Vážené kolegyně,

studuji na UP v Olomouci obor Předškolní pedagogika a prosím Vás o pomoc při mé diplomové práci. Byla bych velice ráda, kdybyste vyplnila můj dotazník k diplomové práci, jejíž téma zní - Rozvoj tvořivosti dítěte předškolního věku prostřednictvím hudebně pohybové výchovy.

Předem děkuji za Váš čas i ochotu.
Bc. Zdenka Plachá

Prosím, zakroužkujte vždy správnou odpověď. Na některé otázky odpovězte slovně.

1) Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

- a) 1 měsíc – 2 roky
- b) 3 roky – 5 let
- c) 6 let – 10 let
- d) 11 let – 20 let
- e) více než 20 let

2) Využíváte ráda při Vaší pedagogické práci tvořivost dětí?

- a) vždy ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

3) Jakou organizaci máte raději, která Vám je více sympatická?

- a) spontánní
- b) řízená

4) Kterou výchovu máte z níže uvedených nejraději?

- a) dramatickou výchovu
- b) hudební výchovu
- c) hudebně pohybovou výchovu
- d) tělesnou výchovu
- e) výtvarnou výchovu
- f) rozumovou výchovu
- g) všechny mám stejně ráda

5) Kterou výchovu mají letos nejraději Vaše děti ve třídě?

- a) dramatickou výchovu
- b) hudební výchovu
- c) hudebně pohybovou výchovu
- d) tělesnou výchovu
- e) výtvarnou výchovu
- f) rozumovou výchovu

6) Kolikrát týdně zařazujete činnosti z hudebně pohybové výchovy?

- a) 1 krát týdně
- b) 2 krát týdně
- c) 3 krát týdně
- d) 4 krát týdně
- e) 5 krát týdně

7) Kolik času Vám týdně průměrně zabere hudebně pohybová výchova?

- a) méně než 10 minut
- b) 10 – 20 minut
- c) 20 – 30 minut
- d) 30 minut – 60 minut
- e) 1 hod. – 2 hod.
- f) 2 hod. – 3 hod.
- g) 3 hod. – 4 hod.
- h) 4 hod. – 5 hod.
- i) 5 hod. – 6 hod.
- j) více než 6 hod.

8) Zařazujete hudebně pohybovou výchovu každodenně?

- a) ano
- b) ne

9) Pokud jste odpověděla „ano“, napište proč ji denně zařazujete do programu?
/Pokud „ne“ – pokračujte na otázku č.10./

*Podporuje radostkou a uvolněnou
atmosférou
dítě je čadají*

10) V čem vidíte hlavní význam hudebně pohybové výchovy u dětí? (Prosím, vypište)

*Rozvíjí přirozenou hudebnost, rozšiřuje
pohybový rozsah, upravené plykání dýcháním*

11) V kterou dobu zařazujete nejčastěji hudebně pohybovou výchovu?

- a) kdykoliv během dne
- b) hned ráno
- c) během řízené aktivity
- d) při pobytu na zahradě

- e) odpoledne
- f) jindy _____

12) Zakroužkujte, které hudební nástroje máte ve své třídě.

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

13) Zakroužkujte, které hudební nástroje využíváte při hudebně pohybové výchově?

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

14) Zakroužkujte, na které hudební nástroje hrají Vaše děti?

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

15) Zakroužkujte, které Orffovy nástroje máte ve třídě?

- a) bubínek
- b) tamburína
- c) bubínek s tamburínou
- d) činelky
- e) dřívka
- f) triangel
- g) rumbakoule
- h) jiný _____

16) Zakroužkujte, na které Orffovy nástroje hrají Vaše děti?

- a) bubínek
- b) tamburína
- c) bubínek s tamburinou
- d) činelky
- e) dřívka
- f) triangel
- g) rumbakoule
- h) jiný _____

17) Kterých netradičních hudebních nástrojů s dětmi využíváte?

*přístěnka s kladivovým žebákem
dřevěná dřívka*

18) Skládáte s dětmi někdy písničku?

někdy se pokusíme

19) Vymyslely si děti někdy samostatně taneček?

s návodem či dopomocí nás

20) Využíváte ráda tvořivost dětí při hudebně pohybové výchově?

- a) ano
- b) ne

21) Když dítě v MŠ vymýšlí vlastní popěvky, tance, hudebně pohybové ztvárnění, posloucháte ho se zájmem nebo si jej nevšímáte?

- a. poslouchám dítě se zájmem
- b. nevšímám si dítěte
- c. dítěti činnost zakazují, okřikují ho
- d. jsem raději, když dítě nic nevymýšlí

Ještě jednou děkuji za vyplnění dotazníků a přeji mnoho úspěchů při hudebně pohybové výchově.

DOTAZNÍK Č. 2

Vážené kolegyně,

studuji na UP v Olomouci obor Předškolní pedagogika a prosím Vás o pomoc při mé diplomové práci. Byla bych velice ráda, kdybyste vyplnila můj dotazník k diplomové práci, jejíž téma zní - Rozvoj tvořivosti dítěte předškolního věku prostřednictvím hudebně pohybové výchovy.

Předem děkuji za Váš čas i ochotu.
Bc. Zdenka Plachá

Prosím, zakroužkujte vždy správnou odpověď. Na některé otázky odpovězte slovně.

1) Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

- a) 1 měsíc – 2 roky
- b) 3 roky – 5 let
- c) 6 let – 10 let
- d) 11 let – 20 let
- e) více než 20 let

2) Využíváte ráda při Vaší pedagogické práci tvořivost dětí?

- a) vždy ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

3) Jakou organizaci máte raději, která Vám je více sympatická?

- a) spontánní
- b) řízená

4) Kterou výchovu máte z níže uvedených nejraději?

- a) dramatickou výchovu
- b) hudební výchovu
- c) hudebně pohybovou výchovu
- d) tělesnou výchovu
- e) výtvarnou výchovu
- f) rozumovou výchovu
- g) všechny mám stejně ráda

5) Kterou výchovu mají letos nejraději Vaše děti ve třídě?

- a) dramatickou výchovu
- b) hudební výchovu
- c) hudebně pohybovou výchovu
- d) tělesnou výchovu
- e) výtvarnou výchovu
- f) rozumovou výchovu

6) Kolikrát týdně zařazujete činnosti z hudebně pohybové výchovy?

- a) 1 krát týdně
- b) 2 krát týdně
- c) 3 krát týdně
- d) 4 krát týdně
- e) 5 krát týdně

7) Kolik času Vám týdně průměrně zabere hudebně pohybová výchova?

- a) méně než 10 minut
- b) 10 – 20 minut
- c) 20 – 30 minut
- d) 30 minut – 60 minut
- e) 1 hod. – 2 hod.
- f) 2 hod. – 3 hod.
- g) 3 hod. – 4 hod.
- h) 4 hod. – 5 hod.
- i) 5 hod. – 6 hod.
- j) více než 6 hod.

8) Zařazujete hudebně pohybovou výchovu každodenně?

- a) ano
- b) ne

9) Pokud jste odpověděla „ano“, napište proč ji denně zařazujete do programu?
/Pokud „ne“ – pokračujte na otázku č.10./

*Tato činnost je u dětí oblíbená, umožňují jim
emotivně vyjádřit své pocity, probouzí u nich
hud. vlnění, je přirozené spojení hudby a pohyb.*

10) V čem vidíte hlavní význam hudebně pohybové výchovy u dětí? (Prosím, vypište)

*Přítakání dětí vnímají a prožívají hudbu rytmicky
přírodním pohybem, křesátkem seantakně. Děti využít-
raj jednoduchých pohybů - chůzi, běh, poskaky, podřepky.
Prostředí se v soul. elementární harmonie ušlech. roztvář-
ní představitel, fantazie, křesátkem sledovat prstovité
orientace.*

11) V kterou dobu zařazujete nejčastěji hudebně pohybovou výchovu?

- a) kdykoliv během dne
- b) hned ráno
- c) během řízené aktivity
- d) při pobytu na zahradě

- e) odpoledne
- f) jindy _____

12) Zakroužkujte, které hudební nástroje máte ve své třídě.

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

13) Zakroužkujte, které hudební nástroje využíváte při hudebně pohybové výchově?

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

14) Zakroužkujte, na které hudební nástroje hrají Vaše děti?

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

15) Zakroužkujte, které Orffovy nástroje máte ve třídě?

- a) bubínek
- b) tamburína
- c) bubínek s tamburínou
- d) činelky
- e) dřívka
- f) triangel
- g) rumbakoule
- h) jiný _____

16) Zakroužkujte, na které Orffovy nástroje hraji Vaše děti?

- a) bubínek
- b) tamburína
- c) bubínek s tamburínou
- d) činelky
- e) dřívka
- f) triangel
- g) rumbakoule
- h) jiný _____

17) Kterých netradičních hudebních nástrojů s dětmi využíváte?

*Dřívka, předmítly, kterými se dá vyjádřit rytmus
(přelosať lakce, přelosať náplně, např. luštěninami ap.)*

18) Skládáte s dětmi někdy písničku?

ANO

19) Vymyslely si děti někdy samostatně taneček?

ANO

20) Využíváte ráda tvořivost dětí při hudebně pohybové výchově?

- a) ano
- b) ne

21) Když dítě v MŠ vymýšlí vlastní popěvky, tance, hudebně pohybové ztvárnění, posloucháte ho se zájmem nebo si jej nevšímáte?

- a, poslouchám dítě se zájmem
- b, nevšímám si dítěte
- c, dítěti činnost zakazuji, okřikuji ho
- d, jsem raději, když dítě nic nevymýšlí

Ještě jednou děkuji za vyplnění dotazníků a přeji mnoho úspěchů při hudebně pohybové výchově.

DOTAZNÍK Č. 3

Vážené kolegyně,

studuji na UP v Olomouci obor Předškolní pedagogika a prosím Vás o pomoc při mé diplomové práci. Byla bych velice ráda, kdybyste vyplnila můj dotazník k diplomové práci, jejíž téma zní - Rozvoj tvořivosti dítěte předškolního věku prostřednictvím hudebně pohybové výchovy.

Předem děkuji za Váš čas i ochotu.
Bc. Zdenka Plachá

Prosím, zakroužkujte vždy správnou odpověď. Na některé otázky odpovězte slovně.

1) Jak dlouho pracujete v mateřské škole?

- a) 1 měsíc – 2 roky
- b) 3 roky – 5 let
- c) 6 let – 10 let
- d) 11 let – 20 let
- e) více než 20 let

2) Využíváte ráda při Vaši pedagogické práci tvořivost dětí?

- a) vždy ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

3) Jakou organizaci máte raději, která Vám je více sympatická?

- a) spontánní
- b) řízená

4) Kterou výchovu máte z níže uvedených nejraději?

- a) dramatickou výchovu
- b) hudební výchovu
- c) hudebně pohybovou výchovu
- d) tělesnou výchovu
- e) výtvarnou výchovu
- f) rozumovou výchovu
- g) všechny mám stejně ráda

5) Kterou výchovu mají letos nejraději Vaše děti ve třídě?

- a) dramatickou výchovu
- b) hudební výchovu
- c) hudebně pohybovou výchovu
- d) tělesnou výchovu
- e) výtvarnou výchovu
- f) rozumovou výchovu

6) Kolikrát týdně zařazujete činnosti z hudebně pohybové výchovy?

- a) 1 krát týdně
- b) 2 krát týdně
- c) 3 krát týdně
- d) 4 krát týdně
- e) 5 krát týdně

7) Kolik času Vám týdně průměrně zabere hudebně pohybová výchova?

- a) méně než 10 minut
- b) 10 – 20 minut
- c) 20 – 30 minut
- d) 30 minut – 60 minut
- e) 1 hod. – 2 hod.
- f) 2 hod. – 3 hod.
- g) 3 hod. – 4 hod.
- h) 4 hod. – 5 hod.
- i) 5 hod. – 6 hod.
- j) více než 6 hod.

8) Zařazujete hudebně pohybovou výchovu každodenně?

- a) ano
- b) ne

9) Pokud jste odpověděla „ano“, napište proč ji denně zařazujete do programu?
/Pokud „ne“ – pokračujte na otázku č.10./

Děti ji samy vyhledávají, takže neřídím děti!

10) V čem vidíte hlavní význam hudebně pohybové výchovy u dětí? (Prosím, vypište)

*Děti se naučí vyjadřovat
- umí se pohybovat na hudbu
- kladný pohyb při hraní s kamarádkami
- lepší a zajímavější je to*

11) V kterou dobu zařazujete nejčastěji hudebně pohybovou výchovu?

- a) kdykoliv během dne
- b) hned ráno
- c) během řízené aktivity
- d) při pobytu na zahradě

- e) odpoledne
- f) jindy _____

12) Zakroužkujte, které hudební nástroje máte ve své třídě.

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

13) Zakroužkujte, které hudební nástroje využíváte při hudebně pohybové výchově?

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

14) Zakroužkujte, na které hudební nástroje hrají Vaše děti?

- a) klavír
- b) casio
- c) kytara
- d) housle
- e) zobcová flétna
- f) zvonkohra
- g) metalofon
- h) xylofon
- i) jiný _____

15) Zakroužkujte, které Orffovy nástroje máte ve třídě?

- a) bubínek
- b) tamburína
- c) bubínek s tamburínou
- d) činelky
- e) dřívka
- f) triangel
- g) rumbakoule
- h) jiný zobcová flétna _____

16) Zakroužkujte, na které Orffovy nástroje hrají Vaše děti?

- a) bubínek
- b) tamburína
- c) bubínek s tamburínou
- d) činelky
- e) dřívka
- f) triangl
- g) rumbakoule
- h) jiný zobníčky

17) Kterých netradičních hudebních nástrojů s dětmi využíváte?

*Každý vlastní nástroj není, každý přináší
fidelu, aj.*

18) Skládáte s dětmi někdy písničku?

*ANO
- nedávno NEW OVOCE * ZELENÝCH*

19) Vymyslely si děti někdy samostatně taneček?

*Společně s uč.
- děti navštěvují hojně taneční kurzy a každý má
nějaký taneček společně dle dohromady*

20) Využíváte ráda tvořivost dětí při hudebně pohybové výchově?

- a) ano
- b) ne

21) Když dítě v MŠ vymýšlí vlastní popěvky, tance, hudebně pohybové ztvárnění, posloucháte ho se zájmem nebo si jej nevšímáte?

- a. poslouchám dítě se zájmem
- b. nevšímám si dítěte
- c. dítěti činnost zakazuji, okřikuji ho
- d. jsem raději, když dítě nic nevymýšlí

Ještě jednou děkuji za vyplnění dotazníků a přeji mnoho úspěchů při hudebně pohybové výchově.

Kantela

Kantela je jednoduchý strunný hudební nástroj s relaxačním účinkem. Podoba dnešní kantely je odvozena ze starých historických nástrojů ve tvaru lyry. Její využití je žádoucí všude tam, kde jsou děti (zvláště ty malé), děti s náznakem hyperaktivity, v neklidném rodinném prostředí apod. Zvuk kantely usnadňuje naslouchání, které v dnešní uspěchané a hlučné době při komunikaci tak často chybí. Během terapie dává pocit mateřské náruče – posiluje pocit bezpečí. Zároveň stimuluje dýchání, čehož se v terapii používá při odstraňování kokaínu. Hra na tento nástroj je snadná (zvláště v pentatonickém ladění) a nevyžaduje žádné hudební vzdělání. Je vhodný na brnkání i pro samotné děti od 2 let. Je vhodný domů i do kolektivních dětských zařízení.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Zdenka Plachá
Katedra:	Primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Eva Šmelová, PhD.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Rozvoj tvořivosti dítěte předškolního věku prostřednictvím hudebně pohybové výchovy.
Název v angličtině:	The development of the creativity of a pre-school child by means of the musical and physical education.
Anotace práce:	V práci je řešena problematika rozvoje tvořivosti v hudebně pohybové výchově v rámci předškolního vzdělávání.
Annotation:	The thesis is concerned with developing creativity in physical and music education within the framework of preschools.
Klíčová slova:	Dítě předškolního věku, tvořivost, hudebně pohybová výchova, předškolní vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, Orffovy nástroje, spontánní pohyb
Keywords:	A preschool child, creativity, physical and music education, preschool education, The Framework Education Programme for Preschool Education, Orff instrument, spontaneous movement.
Přílohy vázané v práci:	A. 3 vyplněné dotazníky B. Kantela
Rozsah práce:	65 stran
Jazyk práce:	český